

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาหลักสูตรสาระเพิ่มเติมเรื่อง การทอพรหมเช็ดทำกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดชัยนาท ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำความรู้ และข้อมูลต่างๆ มาเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

- 1.1 วิสัยทัศน์
- 1.2 ทำไมต้องเรียนการงานอาชีพและเทคโนโลยี
- 1.3 เรียนรู้อะไรในการงานอาชีพและเทคโนโลยี
- 1.4 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้
- 1.5 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง
- 1.6 คุณภาพผู้เรียน

2. การพัฒนาหลักสูตร

- 2.1 ความหมายของหลักสูตร
- 2.2 องค์ประกอบของหลักสูตร
- 2.3 ความสำคัญของหลักสูตร
- 2.4 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร
- 2.5 ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร
- 2.6 การประเมินหลักสูตร

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

- 3.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 3.2 จุดมุ่งหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 3.3 ประเภทของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 3.4 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 3.5 การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4. ทักษะปฏิบัติ

- 4.1 ความหมายของทักษะปฏิบัติ
- 4.2 รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติ
- 4.3 การวัดผลทักษะปฏิบัติ

5. ความพึงพอใจ
 - 5.1 ความหมายของความพึงพอใจ
 - 5.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ
 - 5.3 ความสำคัญของความพึงพอใจ
 - 5.4 การสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยีชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2551, หน้า 1-31) ได้กล่าวถึงสาระสำคัญของการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี มีรายละเอียดดังนี้

1. วิสัยทัศน์

วิสัยทัศน์ของกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เป็นสาระที่เน้นกระบวนการทำงาน การจัดการอย่างเป็นระบบ พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะการออกแบบงานและการทำงานอย่างมีกลยุทธ์ โดยใช้กระบวนการเทคโนโลยีและเทคโนโลยีสารสนเทศตลอดจนนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการทำงาน การสร้างงาน การพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือวิธีการใหม่ๆ เน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ใช้พลังงานอย่างประหยัดและคุ้มค่า เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ดังกล่าว กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีจึงกำหนดการเรียนรู้ที่ยึดงาน กระบวนการจัดการและการแก้ปัญหา งานที่นำมาฝึกฝนเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ของกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เป็นงานเพื่อการดำรงชีวิตในครอบครัว สังคม และเป็นงานเพื่อประกอบอาชีพ ซึ่งงานทั้ง 2 ประเภทนี้ เมื่อผู้เรียนได้รับการฝึกฝนและปฏิบัติตามกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มงานนี้แล้ว ผู้เรียนจะได้รับการปลูกฝัง พัฒนาให้มีคุณภาพ มีศีลธรรม การเรียนรู้จากการทำงานและการแก้ปัญหาของกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีจึงเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการบูรณาการความรู้ ทักษะ และความดีที่หลอมรวมกันจนเกิดเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้งด้านคุณภาพและศีลธรรมตามมาตรฐานการเรียนรู้

2. ทำไมต้องเรียนการงานอาชีพและเทคโนโลยี

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง สามารถนำความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิต การอาชีพ และเทคโนโลยี มาประยุกต์ใช้ในการทำงานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ และแข่งขันในสังคมไทยและสากล เห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ รักการทำงานมีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างพอเพียงและมีความสุข

3. เรียนรู้อะไรในการทำงานอาชีพและเทคโนโลยี

กลุ่มสาระการเรียนรู้การทำงานอาชีพและเทคโนโลยี มุ่งพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม เพื่อให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการทำงาน เห็นแนวทางในการประกอบอาชีพและการศึกษาต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

การดำรงชีวิตและครอบครัวเป็นสาระเกี่ยวกับการทำงานในชีวิตประจำวัน ช่วยเหลือตนเอง ครอบครัว และสังคมได้ในสภาพเศรษฐกิจที่พอเพียง ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เน้นการปฏิบัติจริงจนเกิดความมั่นใจและภูมิใจในผลสำเร็จของงาน เพื่อให้ค้นพบความสามารถความถนัด และความสนใจของตนเอง

การออกแบบและเทคโนโลยีเป็นสาระเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถของมนุษย์อย่างสร้างสรรค์ โดยนำความรู้มาใช้กับกระบวนการเทคโนโลยี สร้างสิ่งของเครื่องใช้ วิธีการหรือเพิ่มประสิทธิภาพในการดำรงชีวิต

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นสาระเกี่ยวกับกระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศ การติดต่อสื่อสาร การค้นหาข้อมูล การใช้ข้อมูลสารสนเทศ การแก้ปัญหาหรือการสร้างงาน คุณค่าและผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

การอาชีพเป็นสาระเกี่ยวกับทักษะที่จำเป็นต่ออาชีพ เห็นความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม และเจตคติที่ดีต่ออาชีพ ใช้เทคโนโลยีได้เหมาะสม เห็นคุณค่าของอาชีพสุจริต และเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ

4. สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว

มาตรฐาน ง1.1 เข้าใจการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์มีทักษะกระบวนการ การทำงาน ทักษะการจัดการ ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานร่วมกัน และทักษะการแสวงหาความรู้ มีคุณธรรม และลักษณะนิสัยในการทำงาน มีจิตสำนึกในการใช้พลังงาน ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการดำรงชีวิตและครอบครัว

สาระที่ 2 การออกแบบและเทคโนโลยี

มาตรฐาน ง2.1 เข้าใจเทคโนโลยีและกระบวนการเทคโนโลยี ออกแบบและสร้างสิ่งของเครื่องใช้หรือวิธีการ ตามกระบวนการเทคโนโลยีอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ เลือกใช้เทคโนโลยีในทางสร้างสรรค์ต่อชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อม และมีส่วนร่วมในการจัดการเทคโนโลยีที่ยั่งยืน

สาระที่ 3 เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

มาตรฐาน ง3.1 เข้าใจ เห็นคุณค่า และใช้กระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้นข้อมูลการเรียนรู้ การสื่อสาร การแก้ปัญหา การทำงาน และอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีคุณธรรม

สาระที่ 4 การอาชีพ

มาตรฐาน ง4.1 เข้าใจ มีทักษะที่จำเป็น มีประสบการณ์ เห็นแนวทางในงานอาชีพ ใช้เทคโนโลยี เพื่อพัฒนาอาชีพ มีคุณธรรม และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ

5. ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ได้กำหนดตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระที่ 1 สาระที่ 2 และสาระที่ 4 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีดังนี้

ตาราง 1 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว
มาตรฐาน ง1.1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
1. อธิบายเหตุผลการทำงานแต่ละขั้นตอน ถูกต้องตามกระบวนการทำงาน	- ขั้นตอนการทำงาน เช่น - การซ่อมแซม ชัก ดาก เก็บ รีด พับเสื้อผ้า
2. ใช้ทักษะการจัดการในการทำงานอย่างเป็นระบบ ประณีต และมีความคิดสร้างสรรค์	- การปลูกพืช - การทำบัญชีครัวเรือน - การจัดการในการทำงาน เช่น
3. ปฏิบัติตนอย่างมีมารยาทในการทำงาน กับสมาชิกในครอบครัว	- การจัดโต๊ะอาหาร ตู้อาหาร ตู้เย็น และห้องครัว
4. มีจิตสำนึกในการใช้พลังงานและทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า	- การทำความสะอาดห้องน้ำและห้องส้วม - การซ่อมแซมอุปกรณ์ของใช้ในบ้าน - การประดิษฐ์ของใช้ ของตกแต่งจากวัสดุเหลือใช้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น - การจัดเก็บเอกสารสำคัญ - การดูแลรักษาและใช้สมบัติส่วนตัว สมาชิกในครอบครัว และส่วนรวม - มารยาท เช่น - การทำงานกับสมาชิกในครอบครัว

ที่มา : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2551, หน้า 7)

ตาราง 2 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระที่ 2 การออกแบบและเทคโนโลยี
มาตรฐาน ง2.1ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
1. อธิบายความหมายและวิวัฒนาการของเทคโนโลยี	- ความหมายของเทคโนโลยี คือ การนำความรู้ ทักษะ และทรัพยากรมาสร้างสิ่งของเครื่องใช้
2. สร้างสิ่งของเครื่องใช้ตามความสนใจอย่างปลอดภัย โดยกำหนดปัญหาหรือความต้องการ รวบรวมข้อมูล เลือกวิธีการ ออกแบบโดยถ่ายทอดความคิดเป็นภาพร่าง 3 มิติ ลงมือสร้างและประเมินผล	- ผลิตภัณฑ์หรือวิธีการ โดยผ่านกระบวนการ เพื่อแก้ปัญหาสนองความต้องการหรือเพิ่มความสามรถในการทำงานของมนุษย์
3. นำความรู้และทักษะการสร้างชิ้นงานไปประยุกต์ในการสร้างสิ่งของเครื่องใช้	- เทคโนโลยีมีที่มาที่แตกต่างกันและมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เรียกว่าวิวัฒนาการ การศึกษาวิวัฒนาการเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา
4. มีความคิดสร้างสรรค์อย่างน้อย 2 ลักษณะ ในการแก้ปัญหาหรือสนองความต้องการ	- การสร้างสิ่งของเครื่องใช้อย่างเป็นขั้นตอนตั้งแต่กำหนดปัญหาหรือความต้องการ รวบรวมข้อมูล เลือกวิธีการ ออกแบบโดยการถ่ายทอดความคิดเป็นภาพร่าง 3 มิติ ก่อนลงมือสร้างและประเมินผล ทำให้ผู้เรียนทำงานอย่างเป็นกระบวนการ
5. เลือกใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวันอย่างสร้างสรรค์ต่อชีวิตสังคม และมีการจัดการสิ่งของ เครื่องใช้ด้วยการแปรรูปแล้วนำกลับมาใช้ใหม่	- ภาพร่าง 3 มิติ หรือภาพ 3 มิติ ประกอบด้วย ด้านกว้าง ด้านยาว และด้านสูง เป็น การถ่ายทอดความคิดหรือจินตนาการ
	- ทักษะการสร้างชิ้นงาน เป็นการฝึกฝนในการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือ สร้างชิ้นงานจนสามารถปฏิบัติงานได้อย่างคล่องแคล่วรวดเร็ว ทำให้เกิดความสามารถพื้นฐานในการสร้างชิ้นงาน
	- ความคิดสร้างสรรค์มี 4 ลักษณะ ประกอบด้วย ความคิดริเริ่ม ความคล่องในการคิด ความยืดหยุ่นในการคิด ความคิดละเอียดลออ

ตาราง 2 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	- การเลือกใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ เป็นการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อม เช่น การใช้เทคโนโลยี พลังงานแสงอาทิตย์ - การจัดการสิ่งของเครื่องใช้ด้วยการแปรรูปแล้ว นำกลับมาใช้ใหม่ เป็นส่วนหนึ่งของเทคโนโลยี สะอาด

ที่มา : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2551, หน้า 13)

ตาราง 3 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระที่ 4 การอาชีพ มาตรฐาน ง4.1
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
1. สํารวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอาชีพต่างๆ ในชุมชน	- อาชีพต่างๆ ในชุมชนเช่น ค้าขายเกษตรกรรม รับจ้างรับราชการ พนักงานของรัฐอาชีพอิสระ
2. ระบุความแตกต่างของอาชีพ	- ความแตกต่างของอาชีพได้แก่ รายได้ลักษณะของงานประเภทกิจการ - ข้อควรคำนึงเกี่ยวกับอาชีพ ได้แก่ ทำงานไม่เป็นเวลาการยอมรับนับถือจากสังคมมีความเสี่ยงต่อชีวิตสูง

ที่มา : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2551, หน้า 31)

6. คุณภาพผู้เรียน

เมื่อนักเรียนเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนควรมีคุณภาพดังนี้

1. เข้าใจวิธีการทำงานและปรับปรุงการทำงานแต่ละขั้นตอน มีทักษะการจัดการทักษะการทำงานร่วมกัน ทำงานอย่างเป็นระบบและมีความคิดสร้างสรรค์ มีลักษณะนิสัยการทำงานที่ขยันอดทน รับผิดชอบ มีมารยาท และมีจิตสำนึกในการใช้น้ำ ไฟฟ้าอย่างประหยัดและคุ้มค่า

2. เข้าใจความหมาย วิวัฒนาการของเทคโนโลยี และส่วนประกอบของระบบเทคโนโลยี มีความคิดในการแก้ปัญหาหรือสนองความต้องการอย่างหลากหลาย นำความรู้และทักษะการสร้างชิ้นงานไปประยุกต์ในการสร้างสิ่งของเครื่องใช้ตามความสนใจอย่างปลอดภัย โดยใช้กระบวนการเทคโนโลยี ได้แก่ กำหนดปัญหาหรือความต้องการ รวบรวมข้อมูล ออกแบบ โดยถ่ายทอดความคิดเป็นภาพร่าง 3 มิติ หรือแผนที่ความคิด ลงมือสร้างและประเมินผล เลือกใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวันอย่างสร้างสรรค์ต่อชีวิต สังคม และมีการจัดการเทคโนโลยีด้วยการแปรรูปแล้วนำกลับมาใช้ใหม่

3. เข้าใจหลักการแก้ปัญหาเบื้องต้น มีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ในการค้นหาข้อมูล เก็บรักษาข้อมูล สร้างภาพกราฟิก สร้างงานเอกสาร นำเสนอข้อมูล และสร้างชิ้นงานอย่างมีจิตสำนึกและรับผิดชอบ

4. รู้และเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพ รวมทั้งมีความรู้ ความสามารถและคุณธรรมที่สัมพันธ์กับอาชีพ

สรุปได้ว่า หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิตและครอบครัว การออกแบบและเทคโนโลยีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และการอาชีพ สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการพัฒนาหลักสูตรสาระเพิ่มเติมสาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว ตัวชี้วัด ง1.1 ป.5/1-4 สาระที่ 2 การออกแบบและเทคโนโลยี ตัวชี้วัด ง2.1 ป.5/1-5 และสาระที่ 4 การอาชีพ ตัวชี้วัด ง4.1 ป.5/1-2 เรื่อง การทอพรหมเช็ดเท้า กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

การพัฒนาหลักสูตร

นักการศึกษาและนักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. ความหมายของหลักสูตร

สังต์ อุทรานันท์ (2532, หน้า 8-15) ได้กล่าวว่า หลักสูตรมีความหมาย 7 ลักษณะ คือ 1) รายวิชาหรือเนื้อหาสาระที่ผู้สอน 2) มวลประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน 3) กิจกรรมการเรียนการสอน 4) สิ่งที่สังคมคาดหวังหรือมุ่งหวังจะให้เด็กได้รับ 5) สื่อกลางหรือวิถีทางที่จะ

นำผู้เรียนไปสู่จุดหมายปลายทาง 6) ข้อผูกพันระหว่างผู้เรียนกับครูและสิ่งแวดล้อมทางการเรียน และ 7) กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับครูและสิ่งแวดล้อมทางการเรียน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537, หน้า 46) ได้กล่าวว่า หลักสูตร มีความหมายสองนัย คือ 1) วิชาที่สอน 2) มวลประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้กับผู้เรียนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนซึ่งเป็นทั้งทางตรงและทางอ้อม

กรมวิชาการ (2546, หน้า 1-3) กล่าวว่าหลักสูตรถือว่าเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศเพื่อสร้างคนไทยให้เป็นคนดีมีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์จัดการศึกษามุ่งเน้นความสำคัญในด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และความรับผิดชอบต่อสังคมทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและศักยภาพ

ปราโมทย์ จันทรเรือง (2550, หน้า 5) ได้กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหา กิจกรรมและมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่างๆ ตามจุดหมายที่กำหนดไว้

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2556, หน้า 90) ได้กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ทั้งหลายซึ่งเป็นแนวทางสำหรับจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนเพื่อพัฒนาให้เข้ามามีคุณลักษณะตามที่สังคมคาดหวังไว้

ทาบ (Taba, 1962, p.11) ได้กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง แผนสำหรับการเรียนรู้

คราวน์, และคราวน์ (Crow, & Crow, 1980, p.250) ได้กล่าวไว้ว่า หลักสูตรหมายถึง มวลประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาทั้งด้านร่างกาย สังคม ปัญญาและจิตใจ

โบแชมป์ (Beauchamp, 1981, p. 199) ได้กล่าวไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง เอกสารที่เขียนขึ้นและหลักสูตรต้องได้แก่สิ่งที่เป็นเอกสาร

สรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง เนื้อหาสาระและมวลประสบการณ์ที่วางแผนไว้เพื่อจัดประสบการณ์ให้กับนักเรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์

2. องค์ประกอบของหลักสูตร

สังัด อุทรานันท์ (2532, หน้า 244) ได้ให้ข้อเสนอว่าควรแบ่งหลักสูตรออกเป็น 7 ส่วนประกอบ ดังนี้

1. เหตุผลและความจำเป็นของหลักสูตร
2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
3. เนื้อหาสาระและประสบการณ์
4. การเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนการสอน
5. การเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิชาในชุมชน

6. การประเมินผล
 7. การเสนอแนะเกี่ยวกับการช่วยเหลือและส่งเสริมผู้เรียน
 ชำรง บัวศรี (2542, หน้า 8-9) ได้กล่าวว่าองค์ประกอบของหลักสูตรแบ่งเป็น 9 ส่วน
 ดังนี้

1. เป้าประสงค์และนโยบายการศึกษา
2. จุดหมายของหลักสูตร
3. รูปแบบและโครงสร้างของหลักสูตร
4. จุดประสงค์ของวิชา
5. เนื้อหา
6. จุดประสงค์การเรียนรู้
7. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน
8. การประเมินผล
9. วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน

ปราโมทย์ จันท์เรือง (2550, หน้า 10) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรที่สำคัญไว้ 9 ส่วน คือ

1. หลักการ
2. จุดหมาย
3. โครงสร้าง
4. คำอธิบายรายวิชา
5. ขอบข่ายเนื้อหา
6. เวลาเรียน
7. กิจกรรมการเรียนการสอน
8. สื่อการเรียนการสอน
9. การวัดและประเมินผล

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2556, หน้า 7) ได้กล่าวว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบ 4 ส่วน ดังนี้

1. จุดมุ่งหมาย/จุดประสงค์
2. เนื้อหา/ประสบการณ์
3. วิธีการจัดประสบการณ์/วิธีสอน
4. การประเมินผล

องค์ประกอบทั้ง 4 ส่วนมีความสำคัญ โดยจะขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งไม่ได้ เพราะถ้าขาดจุดประสงค์ก็ไม่ว่าจะสอนไปเพื่ออะไร ถ้าขาดเนื้อหาก็จะไม่รู้ว่าจะนำอะไรมาสอน และถ้าขาดวิธีการสอนที่ดีก็จะทำให้ผู้เรียนไม่บรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ และถ้า

ขาดการประเมินผลก็จะไม่ทราบว่าการสอนนั้นดีหรือไม่ดีอย่างไร ควรจะปรับปรุงพัฒนาอะไรตรงไหน และผู้เรียนบรรลุตามจุดประสงค์หรือไม่

ทาบ (Taba, 1962, p.7) ได้สรุปว่าองค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย ดังนี้

1. จุดมุ่งหมาย
2. เนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้
3. วิธีสอนและการจัดดำเนินการ
4. การประเมินผลตามหลักสูตร

โบแชมพ์ (Beauchamp, 1981, pp. 107-109) ได้กำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

1. เนื้อหาสาระและวิธีการจัด
2. จุดมุ่งหมายทั่วไป
3. แนวการนำหลักสูตรไปใช้สอน
4. การประเมินผล

สรุปได้ว่าองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรประกอบด้วย 1) หลักการ 2) จุดหมาย 3) โครงสร้าง 4) คำอธิบายรายวิชา 5) เนื้อหาสาระ 6) เวลาเรียน 7) กิจกรรมการเรียนการสอน 8) สื่อการเรียนการสอน และ 9) การวัดและประเมินผล

3. ความสำคัญของหลักสูตร

ธำรง บัวศรี (2542, หน้า 7-8) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของหลักสูตร เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการจัดการศึกษา คือ การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อให้แน่ใจว่าเยาวชนแต่ละวัย แต่ละระดับการศึกษาได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพทัดเทียมกัน กล่าวคือ มีแนวทางที่กำหนดไว้ว่าควรเรียนรู้วิชาอะไร เนื้อหาสาระมากน้อยแค่ไหน ควรได้รับการฝึกฝนอบรมให้มีทักษะด้านใด ควรมีพัฒนาการในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญาอย่างไร เมื่อพิจารณาข้อความที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าปัจจัยสำคัญอันดับแรกที่จะให้ความมั่นใจได้ว่าเยาวชนรวมทั้งผู้เรียนทั้งหมดจะได้รับการศึกษาตามที่มุ่งหวังไว้ก็คือหลักสูตรนั่นเองโดยเฉพาะเมื่อมีหลักสูตรเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนแล้ว เป็นที่หวังได้ว่าผู้เรียนแต่ละสาขา แต่ละระดับการศึกษาจะได้รับการศึกษาในแนวเดียวกัน ถึงแม้ว่าในการปฏิบัติผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์แตกต่างกันไปบ้าง แต่การเรียนการสอนย่อมจะมุ่งสู่จุดหมายเดียวกัน

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 16) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของหลักสูตร เป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษาเพราะหลักสูตรจะเป็นโครงสร้างกำหนดว่าผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์อะไรบ้าง จึงจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและสังคม หลักสูตรจะเป็นแนวทางที่จะสร้างความเจริญเติบโตให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้หลักสูตรยังเป็นเครื่องชี้ให้เห็นโฉมหน้าของสังคมในอนาคตว่าจะเป็นอย่างไรอีกด้วย

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2546, หน้า 9) ได้กล่าวว่า หลักสูตรมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากหลักสูตรเปรียบเสมือนเข็มทิศในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติสอดคล้องกับความต้องการของสังคม และนโยบายในการจัดการศึกษา

ฉันท ชาติทอง (2551, หน้า 4-9) ได้กล่าวว่า หลักสูตรมีความสำคัญต่อการพัฒนาคนในสังคมให้มีคุณลักษณะที่สังคมคาดหวัง หลักสูตรเป็นเครื่องมือที่จะทำให้การจัดการศึกษามุ่งบรรลุผลตามจุดหมายที่กำหนดไว้ โดยหลักสูตรมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมเจริญงอกงามของบุคคล สามารถปลูกฝังพฤติกรรม คุณธรรม จริยธรรม วางรากฐานความคิดที่เป็นการสนับสนุนและสอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง เพื่อให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สามารถทำให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความสนใจ ความถนัดที่แท้จริงของตนเองและพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ นอกจากนี้ยังเป็นโครงการ แผนงาน ข้อกำหนดที่ชี้แนะให้ผู้บริหาร การศึกษา ครู-อาจารย์และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง นำไปดำเนินงานสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาเพราะหลักสูตรเป็นเครื่องมือบ่งชี้ถึงแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน และอย่างไรก็ตามหลักสูตรเป็นผลผลิตของสังคมในแต่ละช่วงระยะเวลาและเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมโดยที่การเปลี่ยนแปลงต่างๆ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรสามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วนคือ 1) การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองและ 2) ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ เช่น พัฒนาการของความรู้ในศาสตร์สาขาต่างๆ หรือคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ

ปราโมทย์ จันท์เรือง (2552, หน้า 15) ได้กล่าวว่าหลักสูตรมีความสำคัญ คือหลักสูตรเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นแนวทางในการจัดมวลงประสพการณ์แก่ผู้เรียน หลักสูตรจึงเปรียบเสมือนแผนที่ซึ่งบอกให้ครูรู้ว่าจะต้องตั้งจุดหมายปลายทางของการเรียนการสอนคืออะไร ระหว่างทางที่ไปจะต้องทำอะไรบ้าง ต้องใช้สื่อหรืออุปกรณ์ช่วยหรือต้องมีการตรวจสอบประเมินผล หรือต้องปรับปรุงวิธีการอย่างไรโดยที่หนึ่งในการจัดการเรียนการสอนนั้น ตัวผู้เรียนต้องจำเป็นต้องทราบล่วงหน้าว่าจะได้เรียนรู้อะไร จะได้รับผลอย่างไร จะต้องเตรียมการอย่างไร จึงจะสามารถเรียนรู้และได้รับผลสำเร็จตามจุดหมาย การเรียนการสอนจะบรรลุผลได้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนจะต้องมีสิ่งที่จะช่วยกำหนดแนวทาง เพื่อให้แต่ละฝ่ายปฏิบัติหน้าที่ได้สอดคล้องและสนับสนุนซึ่งกันและกัน

บุญเลี้ยง ทุมทอง (2554, หน้า 13-14) ได้กล่าวว่า หลักสูตรเป็นองค์ประกอบอันสำคัญยิ่งของการจัดการศึกษา ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นเสมือนเป้าหมายลอมพลเมืองให้มีคุณภาพ
2. หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการจัดการศึกษา
3. หลักสูตรเป็นโครงการและแนวทางในการให้การศึกษา
4. ในระดับโรงเรียนหลักสูตรจะให้แนวปฏิบัติแก่ครู

5. หลักสูตรเป็นแนวทางในการส่งเสริมความเจริญงอกงามและพัฒนาการของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

6. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดแนวทางนาการจัดประสบการณ์ว่า ผู้เรียนและสังคมควรจะได้รับสิ่งใดบ้างที่จะเป็นประโยชน์แก่เด็กโดยตรง

7. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดว่า เนื้อหาวิชาอะไรบ้างที่จะช่วยให้เด็กมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างราบรื่น เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม

8. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดว่า วิธีการดำเนินชีวิตของเด็กให้เป็นไปด้วยความราบรื่นและผาสุกเป็นอย่างไร

9. หลักสูตรย่อมทำนายลักษณะของสังคมในอนาคตว่าจะเป็นอย่างไร

10. หลักสูตรย่อมกำหนดแนวทางความรู้ ความสามารถ ความประพฤติ ทักษะและเจตคติของผู้เรียนในอันที่จะอยู่ร่วมในสังคม และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและชาติบ้านเมือง

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2556, หน้า 90) ได้กล่าวว่าหลักสูตรมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นกรอบแนวทางการจัดการศึกษาของผู้สอนเพื่อพัฒนาคนให้มีความรู้ ทักษะ ความสามารถและความประพฤติ ที่จะเป็ประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมโดยรวม

เซลเลอร์, และอเล็กซานเดอร์ (Saylor, & Alexander, 1974, p.78) ได้กล่าวว่าหลักสูตรเป็นเสมือนแผนการเดินทางและตารางที่ยืดหยุ่นได้ในการดำเนินการศึกษา หลักสูตร จะถูกสร้างขึ้นโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหาวิชาการบริหารโรงเรียนและวิชาต่างๆ ทางด้านการศึกษาาระดับชั้นต่างๆ รวมกัน

สรุปได้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญเพราะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งของการจัดการศึกษา เป็นกรอบแนวทางในการจัดการศึกษาให้พลเมืองในชาติมีคุณภาพ ส่งเสริมความเจริญงอกงาม พัฒนาการ วิธีทางการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคม ตลอดจนเป็นสิ่งกำหนดความรู้ความสามารถ ความประพฤติ ทักษะและเจตคติให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

4. ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

สงัด อุทรานันท์ (2532, หน้า 30) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง 1) การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือสมบูรณ์ขึ้น และ 2) การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลย

กาญจนา คุณารักษ์ (2540, หน้า 334) ได้กล่าวไว้ว่าการพัฒนาหลักสูตรหมายถึง กระบวนการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกประเภทเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามความมุ่งหมายและจุดประสงค์หรือไม่เพื่อผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องจะได้พัฒนาปรับปรุงในโอกาสต่อไป

กรมวิชาการ (2540, หน้า 33) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้ว่า หมายถึงการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม การปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียด เนื้อหาวิชาการจัดทำรายละเอียดเนื้อหาวิชาขึ้นมาใหม่และการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

ปราโมทย์ จันท์เรือง (2550, หน้า 37) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงและการปรับปรุงหลักสูตรเดิมให้ได้ผลดียิ่งขึ้นทั้งในด้านการวางจุดหมาย การจัดเนื้อหาวิชาการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลอื่นๆ เพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายใหม่ที่วางไว้ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ หรือเปลี่ยนแปลงทั้งหมดตั้งแต่จุดหมาย และวิธีการ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนี้จะมีผลกระทบทางด้านความคิด และความรู้สึกของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ส่วนการปรับปรุงหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพียงบางส่วน โดยไม่เปลี่ยนแปลงแนวคิดพื้นฐานหรือรูปแบบของหลักสูตร

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2556, หน้า 75) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรมีความหมาย อยู่ 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกเป็นการพัฒนาหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น และลักษณะที่สอง เป็นการจัดทำหลักสูตรใหม่ที่ไม่ใช่หลักสูตรเดิมอยู่ก่อนเลย ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวจะช่วยพัฒนา ผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่ดีขึ้น สอดคล้องกับสภาพสังคม และบรรลุตามจุดหมายที่กำหนดไว้

ทาบ (Taba, 1962, p.82) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึงการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหลักสูตรอันเดิมให้ได้ผลดียิ่งขึ้นทั้งในด้านการวางจุดหมาย การจัดเนื้อหาวิชาการเรียนการสอนการวัดผลประเมินผลและอื่นๆเพื่อให้บรรลุจุดหมายใหม่ที่วางไว้

เซเลอร์, และอเล็กซานเดอร์ (Saylor, & Alexander, 1981, p.86) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรหมายถึงการจัดทำหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือเป็นการจัดทำหลักสูตรใหม่โดยไม่มีหลักสูตรอยู่ก่อน การพัฒนาหลักสูตรอาจหมายถึงการสร้างเอกสารอื่นๆสำหรับนักเรียนด้วย

สรุปได้ว่าการพัฒนาหลักสูตร หมายถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหลักสูตรให้ดียิ่งขึ้น มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมหรือสภาพสังคม เศรษฐกิจของแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามความมุ่งหมายและจุดประสงค์

5. ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร

สังต์ อุทรานันท์ (2532, หน้า 38-40) ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร เป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดข้อมูลพื้นฐาน เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญและเป็นขั้นตอนแรกของการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหา ความต้องการของสังคมและผู้เรียนซึ่งจะช่วยให้อาจจัดหลักสูตรให้สนองตอบความต้องการ และสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ ข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตร คือ ข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ ปรัชญาการศึกษา ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน และทฤษฎีการเรียนรู้ ข้อมูลทางสังคมวัฒนธรรม ข้อมูลเกี่ยวกับธรรมชาติของเนื้อหา

2. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จัดเป็นขั้นตอนสำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งเป็นขั้นตอนที่กระทำหลังจากได้วิเคราะห์และทราบถึงสภาพปัญหา ตลอดจนความต้องการต่าง ๆ การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้น เป็นการแก้ปัญหาและสนองความต้องการ ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลอาจเป็นข้อมูลพื้นฐานเดิมที่มีอยู่ หรือจากการเก็บรวบรวมข้อมูลความต้องการขึ้นมาใหม่

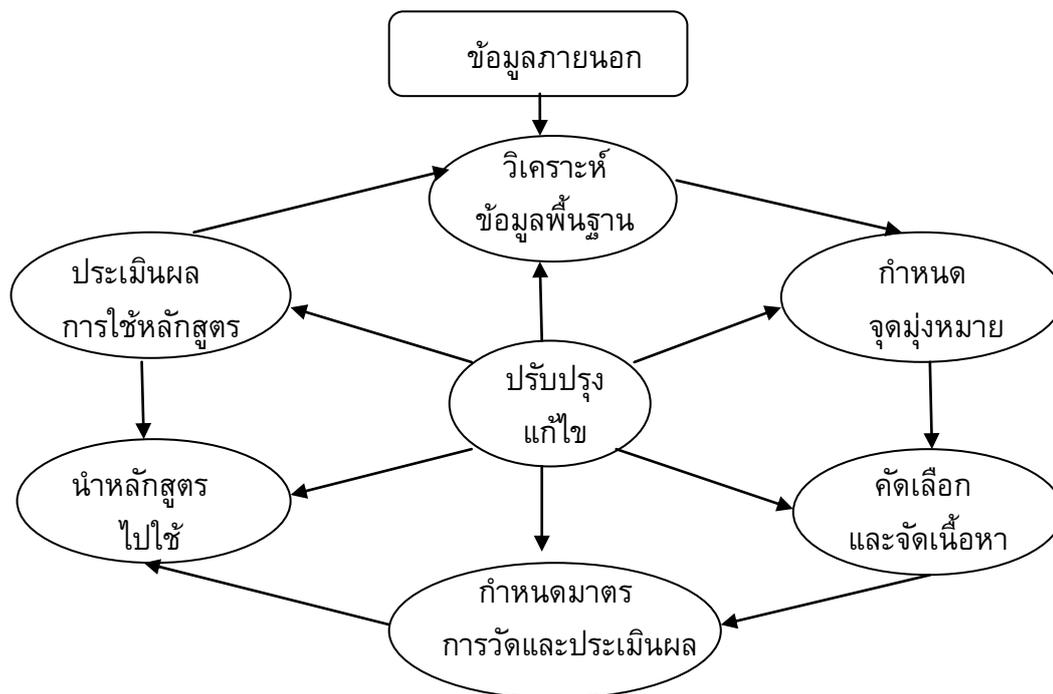
3. การคัดเลือกเนื้อหาสาระและประสบการณ์ การเรียนการสอนที่นำมาจัดไว้ในหลักสูตร จะต้องผ่านการพิจารณากลับกรองถึงความเหมาะสมจำเป็น สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้

4. การกำหนดมาตรการวัดและประเมินผลขั้นนี้มุ่งที่จะนำเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อใช้ในการวัดและประเมินผลว่า จะวัดและประเมินผลอะไรบ้าง จึงจะสอดคล้องกับเจตนารมณ์หรือจุดหมายของหลักสูตร

5. ทดลองใช้หลักสูตรขั้นตอนนี้ จะมุ่งศึกษาจุดอ่อนหรือข้อบกพร่องต่าง ๆ ของหลักสูตรหลังจากได้มีการร่างหลักสูตรเสร็จแล้ว ทั้งนี้เพื่อหาวิธีการแก้ไขและปรับปรุงหลักสูตรให้ดีขึ้น

6. การประเมินผลการใช้หลักสูตร หลังจากได้มีการร่างหลักสูตรหรือได้ทำการทดลองใช้หลักสูตรแล้ว ควรจะประเมินผลจากการใช้ว่าเป็นอย่างไร มีส่วนไหนที่ควรจะได้รับ การปรับปรุงแก้ไขบ้าง ถ้ามีจุดอ่อนหรือไม่เหมาะสมตรงไหน ก็ต้องปรับปรุงให้เป็นที่เหมาะสมก่อนนำไปใช้จริง ๆ ต่อไป

7. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรก่อนนำไปใช้หลังจากที่มีการตรวจสอบ และประเมินผลเบื้องต้นแล้วหากพบว่า หลักสูตรมีข้อบกพร่องจะต้องปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ การดำเนินการตามกระบวนการต่าง ๆ เหล่านี้ จัดได้ว่าเป็นวัฏจักร มีความต่อเนื่องกัน ซึ่งหากขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งไปแล้ว จะทำให้การพัฒนาหลักสูตรนั้นขาดความสมบูรณ์ไปได้

ภาพ 2 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร
ที่มา : สจต อุทรานันท์ (2532, หน้า 38)

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2535, หน้า 76-77) ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจรซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ระบบการร่างหลักสูตร มีด้วยกัน 4 ขั้นตอน ได้แก่

1.1 สิ่งกำหนดหลักสูตรคือการเตรียมการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านต่างๆ ที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร

1.2 รูปแบบหลักสูตรหลังจากศึกษาข้อมูลพื้นฐาน แล้วก็เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับรูปแบบหลักสูตร เช่น หลักสูตรแบบรายวิชา หลักสูตรบูรณาการ

1.3 การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร เมื่อร่างหลักสูตรเสร็จแล้วก่อนจะนำไปใช้ ต้องมีการตรวจสอบคุณภาพโดยอาจจะใช้การประชุมสัมมนาหรือให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบก่อนทดลองใช้หลักสูตรนำร่องเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของหลักสูตร

1.4 การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรก่อนนำไปใช้ จะต้องอาศัยการจัดทำหลักสูตรที่ชัดเจนอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ

2. ระบบการใช้หลักสูตร มีด้วยกัน 3 ขั้นตอน ได้แก่

2.1 การขออนุมัติหลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรที่ผ่านการปรับแก้แล้วเสนอหน่วยงานผู้บังคับบัญชาเพื่อให้ความเห็นชอบและสั่งการ

2.2 การวางแผนการใช้หลักสูตร เป็นขั้นตอนเตรียมการใช้หลักสูตร ซึ่งจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่างๆ ดังนี้

- 2.2.1 การประชาสัมพันธ์หลักสูตร
- 2.2.2 การเตรียมงบประมาณ
- 2.2.3 การเตรียมความพร้อมของบุคลากร
- 2.2.4 วัสดุหลักสูตร
- 2.2.5 บริการสนับสนุนอาคารและสถานที่
- 2.2.6 ระบบบริการและสถาบันการศึกษา
- 2.2.7 การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับผู้สอน

2.3 ดำเนินการใช้หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ขั้นตอนนี้ถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดดังที่กล่าวว่า หลักสูตรแม้จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างไรถ้าผู้สอนไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรใหม่นั้นก็ไม่มี ความหมายและไม่ได้ผลตามที่หลักสูตรคาดหวัง

3. ระบบการประเมินหลักสูตร เป็นระบบสุดท้ายของการพัฒนาหลักสูตรและการประเมินหลักสูตรหรือกระบวนการเปรียบเทียบระหว่างผลการใช้หลักสูตรที่วัดได้กับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การประเมินหลักสูตรมีขั้นตอนและกระบวนการดังนี้

3.1 วางแผนประเมินหลักสูตร เป็นการพิจารณาว่าหลักสูตรจะประเมินใน ส่วนใด เช่น เอกสารหลักสูตร ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ประเมินการสอนของผู้สอน ประเมินการบริหารหลักสูตรของผู้บริหาร ประเมินติดตามผลสำเร็จการศึกษา เป็นต้น

3.2 การเก็บข้อมูล ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ โดยใช้เครื่องมือและวิธีที่เหมาะสมกับลักษณะข้อมูลจากแหล่งนั้น

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล คือการจัดกระทำกับข้อมูลที่รวบรวมมาได้จัดเป็นหมวดหมู่วิเคราะห์ด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับข้อมูล

3.4 การรายงานข้อมูล เป็นการนำเสนอข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์มาแล้ว โดยใช้การตีความอธิบายสรุปข้อมูลนั้น เพื่อนำข้อค้นพบจากรายงานข้อมูลไปปรับปรุงแก้ไขในส่วนต่างๆ ของหลักสูตรต่อไป

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 25) ได้เสนอแนวคิดขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร อย่างเป็นระบบซึ่งมีขั้นตอนสำคัญสรุปได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อวินิจฉัยปัญหาและความต้องการซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจ

ขั้นที่ 2 การกำหนดเป้าประสงค์ จุดหมายและจุดประสงค์ หลังจากได้วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานแล้วจะพิจารณาและกำหนดความมุ่งหมายของการศึกษา

ขั้นที่ 3 การเลือกและการจัดเนื้อหาจะต้องมีความถูกต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรมีความสอดคล้องกับความต้องการความสนใจของผู้เรียนมีความยากง่ายสอดคล้องเหมาะสมกับวัยเนื้อหาต้องเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและเนื้อหานั้นเป็นสิ่งที่สามารถจัดให้ผู้เรียนได้ในแง่ของความพร้อมด้านเวลา ผู้สอนและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ

ขั้นที่ 4 การเลือกและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ต้องสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็ว รวมไปถึงยุทธวิธีการสอน การเลือกใช้สื่อการสอนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนต้องเอื้อต่อการเรียนรู้และกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน

ขั้นที่ 5 การกำหนดอัตราเวลาเรียน หลักเกณฑ์ในการวัดและประเมินผลการเรียน กำหนดเวลาการเรียนการสอนโดยจัดเนื้อหาวิชาตามลำดับก่อนหลังให้สัมพันธ์กับจำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์ ส่วนการวัดผลประเมินผลควรกำหนดวิธีการเกณฑ์การตัดสินและเกณฑ์การจบหลักสูตร

ขั้นที่ 6 การนำหลักสูตรไปใช้ หลังจากร่างหลักสูตรแล้วต้องมีการตรวจสอบข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุงแก้ไขหรือเพิ่มเติม

ขั้นที่ 7 การประเมินผลหลักสูตร เมื่อใช้หลักสูตรไปได้สักระยะหนึ่งควรมีการประเมินผลหลักสูตรในด้านต่างๆว่ามีข้อบกพร่องที่ควรแก้ไขปรับปรุงหรือเพิ่มเติมอะไรอีกบ้าง

ขั้นที่ 8 การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรหลังจากที่ทราบข้อบกพร่องของหลักสูตรอาจจะต้องมีการศึกษาปัญหาเพื่อปรับปรุงข้อบกพร่องให้หลักสูตรเหมาะสมยิ่งขึ้น

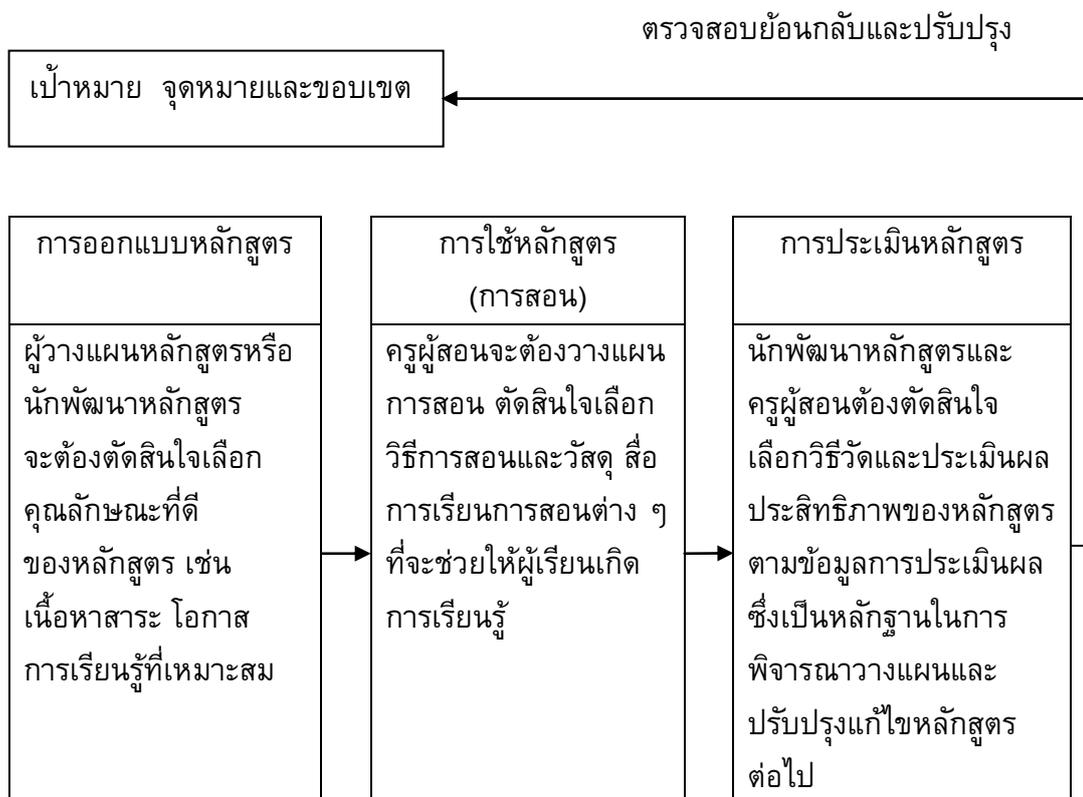
ปราโมทย์ จันทรเรือง (2550, หน้า 43) ได้กล่าวว่า ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดเป้าหมาย จุดมุ่งหมายและขอบเขต (goals, objectives, domains) ได้แก่ พัฒนาส่วนบุคคล (personal development) และความชำนาญเฉพาะด้าน (specialization)

2. ออกแบบหลักสูตร (curriculum design) มีการวางแผนออกแบบหลักสูตร ตัดสินใจเลือกและจัดเนื้อหาสาระ การเลือกประสบการณ์เรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาสาระที่ได้เลือกมาแล้ว

3. การใช้หลักสูตร (curriculum implementation) มีการวางแผน จัดทำแผนการสอน (instruction plans) ในรูปแบบต่างๆ ครูผู้สอนจะเลือกวิธีสอนและวัสดุสื่อการเรียนการสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้

4. การประเมินหลักสูตร (curriculum evaluation) การประเมินผลหลักสูตรจะเป็นขั้นตอนสุดท้ายของรูปแบบนี้ นักพัฒนาหลักสูตรและครูผู้สอนจะต้องตัดสินใจเลือกเทคนิคการประเมินผลที่สามารถตรวจสอบความสำเร็จของหลักสูตรสามารถตัดสินใจได้ว่าจะยังคงใช้หลักสูตรนี้ต่อไป ควรปรับปรุงแก้ไขหรือยกเลิกหลักสูตรดังกล่าว ดังภาพ

ภาพ 3 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของเซเลอร์และอเล็กซานเดอร์

ที่มา: ปราโมทย์ จันทรเรือง (2550, หน้า 43)

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2552, หน้า 121-123) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 จัดตั้งคณะทำงานเพื่อจัดทำหลักสูตร โดยผู้บริหารโรงเรียนคัดเลือกครูศึกษานิเทศก์ นักวิชาการในท้องถิ่น ตลอดจนผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นๆ มาเป็นคณะทำงานเพื่อร่างหลักสูตรท้องถิ่น

ขั้นที่ 2 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน คณะทำงานต้องทำการศึกษาสภาพและความต้องการของท้องถิ่นเพื่อให้หลักสูตรนั้นๆ เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นอย่างแท้จริง โดยรวบรวมข้อมูลจากคนในท้องถิ่นด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต เป็นต้น สำรวจความต้องการของผู้เรียนเพื่อให้หลักสูตรมีความสอดคล้องกับศักยภาพความต้องการของผู้เรียน ศึกษารูปแบบต่างๆ ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพิจารณาว่ามีส่วนใดบ้างที่ท้องถิ่นสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ นอกจากนี้ยังต้องวิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียนด้วยว่ามีจุดแข็งจุดอ่อนอะไรบ้าง เพื่อนำไปปรับปรุงให้โรงเรียนมีความพร้อมมากที่สุดและสามารถนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ได้อย่างเกิดประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 3 กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร คณะทำงานจะต้องศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นและผู้เรียน จากนั้นกำหนดจุดประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน เมื่อเรียนจบรายวิชานั้นที่สำคัญคือต้องเป็นจุดมุ่งหมายที่สามารถเป็นจริงได้ในทางปฏิบัติ

ขั้นที่ 4 กำหนดเนื้อหา เป็นการนำจุดมุ่งหมายของหลักสูตรในขั้นที่ 3 มาวิเคราะห์ และกำหนดเนื้อหาสาระของรายวิชาอย่างกว้าง ๆ ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของรายวิชานั้น ๆ จากนั้นจึงแยกออกเป็นเนื้อหาย่อย ซึ่งในส่วนนี้สามารถปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพของแต่ละท้องถิ่นและผู้เรียนได้ ตลอดจนมีความต่อเนื่องกับรายวิชาในขั้นต้นและรายวิชาต่าง ๆ

ขั้นที่ 5 กำหนดกิจกรรม พิจารณาจากจุดประสงค์แต่ละข้อ กิจกรรมที่กำหนดไม่ควรมากหรือน้อยเกินไป เน้นทักษะกระบวนการ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรม โดยมีครูเป็นผู้ประสานกิจกรรมและชี้แนะแก่ผู้เรียน

ขั้นที่ 6 กำหนดการเรียน ถ้ารายวิชาที่จัดทำได้กำหนดให้เป็นรายวิชาบังคับเลือก คาบเวลาเรียนที่กำหนดจะต้องเป็นไปตามที่ระบุไว้ในโครงสร้างของหลักสูตร ถ้าเป็นรายวิชาเลือกเสรี สามารถกำหนดความเหมาะสมกับจุดประสงค์และเนื้อหาที่กำหนดให้เรียน แต่ความสัมพันธ์กับโครงสร้างของกลุ่มวิชาที่เป็นอยู่เดิมด้วย ในกรณีที่เนื้อหามาก อาจจัดทำเป็นหลายวิชา และอาจมีได้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

ขั้นที่ 7 กำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผล คณะทำงานควรกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลในรายวิชาที่สร้างขึ้นใหม่เพื่อผู้นำหลักสูตรไปใช้จะได้ทำการวัดและประเมินผลได้ตรงตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร สิ่งที่ควรระบุคือรายวิชาที่สร้างขึ้นจะมีการวัดและประเมินผลแบบใด ก่อนเรียน ระหว่างเรียน และ/หรือเมื่อจบหลักสูตร ใช้วิธีการ เครื่องมือและเกณฑ์ใดในการวัดและประเมินผล

ขั้นที่ 8 จัดทำเอกสารหลักสูตร หลังจากจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในรายวิชาใหม่แล้ว ควรจะต้องทำเอกสารหลักสูตร เช่น แผนการสอน คู่มือครู หนังสืออ่านเพิ่มเติม และเอกสารประกอบการเรียนการสอนต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อให้ผู้ใช้หลักสูตรสามารถนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 9 ตรวจสอบคุณภาพและทดลองใช้หลักสูตร คณะทำงานควรจะพิจารณา ร่วมกันหรือให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร เช่น จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหา กิจกรรม การวัดประเมินผล และองค์ประกอบอื่นๆ ของหลักสูตรมีความสอดคล้องกันหรือไม่อย่างไร วัสดุหลักฐาน เช่น คู่มือการใช้หลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอนต่างๆ มีความสอดคล้องกับหลักสูตรหรือไม่ ภาษาที่ใช้มีความชัดเจนเพียงใด หากพบข้อบกพร่องหรือปัญหาจะทำการแก้ไขก่อน จากนั้นคณะทำงานจึงคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง และสื่อการเรียนการสอนต่างๆ สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้หรือไม่อย่างไร ในการทดลองใช้หลักสูตรคณะทำงานจะต้องเตรียมครูผู้สอนให้เข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการใช้หลักสูตรเสียก่อน จากนั้นจึงทดลองให้ครูนำไปใช้ในชั้นเรียน โดยมีการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร

นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์แล้วนำไปปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นก่อนนำไปใช้จริงต่อไป

ขั้นที่ 10 เสนอขออนุมัติใช้หลักสูตร เมื่อตรวจสอบคุณภาพและแก้ไขหลักสูตรท้องถิ่นที่สร้างขึ้นเรียบร้อยแล้วจะต้องนำหลักสูตรที่สร้างขึ้นใหม่เสนอต่อผู้มีอำนาจในการอนุมัติใช้หลักสูตร

ขั้นที่ 11 นำหลักสูตรไปใช้ โดยคณะทำงานจะต้องทำการวางแผนการใช้หลักสูตร โดยเตรียมการอบรมครูเกี่ยวกับวิธีการใช้หลักสูตร ควรจัดในรูปการประชุมเชิงปฏิบัติการและเมื่อการประชุมสิ้นสุดลงแล้ว ผู้บริหารหรือผู้ได้รับมอบหมายจะต้องนิเทศติดตามผลของการใช้หลักสูตรของครูด้วย เพื่อให้การสอนเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและข้อกำหนดต่างๆ ในหลักสูตร

ขั้นที่ 12 ประเมินผลหลักสูตร หลังจากครูนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนระยะหนึ่งแล้ว โรงเรียนควรจัดให้มีการพิจารณาถึงคุณค่าของหลักสูตรว่าเป็นอย่างไร ให้ผลตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้หรือไม่ ต้องปรับปรุงแก้ไขในส่วนใด หรือควรยกเลิกหลักสูตรนั้นไป

ไทเลอร์ (Tyler, 1949, p.76) ได้กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรในหนังสือชื่อ basic principles of curriculum and instruction โดยเริ่มด้วยคำถามพื้นฐาน 4 ข้อ ที่ผู้วางแผนหลักสูตรจะต้องตอบ คือ

1. มีจุดมุ่งหมายทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนควรจะค้นหาและทำให้บรรลุ
2. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่ควรจัด เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้
3. จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาอย่างไรให้มีประสิทธิภาพ
4. จะตรวจสอบอย่างไรว่าบรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่วางไว้หรือไม่

เมื่อกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษาแล้ว ผู้วางแผนหลักสูตรจะต้องเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่จะจัดให้แก่ผู้เรียน ซึ่งประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดให้แก่ผู้เรียนควรมีลักษณะ ดังนี้

1. เป็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่ให้โอกาสผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาและฝึกประสบการณ์สำคัญตามที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมาย
2. เป็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนพึงพอใจที่จะปฏิบัติตามพฤติกรรมที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมาย

3. เป็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่อยู่ในขอบเขตที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้

4. เป็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่อย่างเดียวกันที่ทำให้เกิดผลการเรียนรู้หลายอย่างได้

สำหรับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ จะต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ในแนวตั้ง (vertical) ซึ่งหมายถึง ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหลักของหลักสูตรจากระดับหนึ่งไปยังอีกระดับที่สูงขึ้น และความสัมพันธ์ในแนวนอน (horizontal) ซึ่งหมายถึง

ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหนึ่งกับองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องในระดับเดียวกัน โดยมีหลักในการจัด 3 ประการ คือ

1. ความต่อเนื่อง (continuity) คือ เปิดโอกาสให้ฝึกประสบการณ์อย่างเดียวกันซ้ำๆ และต่อเนื่องกัน จากระดับชั้นหนึ่งไปยังระดับชั้นที่สูงขึ้น

2. ลำดับก่อนหลัง (sequence) คือ จัดประสบการณ์การเรียนรู้จากสิ่งที่ย่างในระดับชั้นที่ต่ำกว่าไปสู่สิ่งที่ยาก หรือมีความลึกซึ้งขึ้นในระดับชั้นที่สูงขึ้นไป หรือจัดประสบการณ์การเรียนรู้จากเหตุการณ์หรือสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนไปสู่เหตุการณ์หรือสิ่งที่เกิดขึ้นภายหลัง

3. บูรณาการ (intergration) คือ จัดประสบการณ์การเรียนรู้จากเนื้อหาหนึ่งไปยังเนื้อหาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในระดับชั้นเดียวกัน เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์ของเนื้อหาเหล่านั้น ในการตรวจสอบว่าการจัดประสบการณ์การเรียนรู้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ ให้ใช้กระบวนการ ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายและพฤติกรรมที่ต้องการตรวจสอบ
2. วิเคราะห์สถานการณ์ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายนั้น
3. จัดหา ดัดแปลง หรือสร้างเครื่องมือที่จะใช้ตรวจสอบพฤติกรรมที่ต้องการ
4. ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยพิจารณาจากความเป็นปรนัย (objectivity) ความเชื่อมั่น (reliability) และความเที่ยงตรง (validity) ในกรณีที่เครื่องมือมีความเป็นปรนัย ความเชื่อมั่น และความเที่ยงตรงต่ำ ก็จะต้องปรับปรุงให้มีคุณภาพก่อนนำไปใช้

ทาบ (Taba, 1962, pp.11-13) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรนั้นเป็นงานที่ต้องการความคิดที่เป็นระเบียบ มีลำดับขั้นตอน จึงจำเป็นต้องตรวจสอบทั้งลำดับขั้นตอนและวิธีการที่ใช้ เพื่อให้แน่ใจว่าในการตัดสินใจนั้นได้พิจารณาประเด็นปัญหาทั้งหมดอย่างรอบคอบแล้วและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่

- ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ความต้องการ (diagnosis of needs)
- ขั้นที่ 2 การกำหนดจุดมุ่งหมาย (formulation of objective)
- ขั้นที่ 3 การเลือกเนื้อหาสาระ (selection of content)
- ขั้นที่ 4 การจัดเนื้อหาสาระ (organization of content)
- ขั้นที่ 5 การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (selection of learning experiences)
- ขั้นที่ 6 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (organization of learning experiences)
- ขั้นที่ 7 การกำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมินผล (determination of what to evaluate and of the ways and means of doing it)

เนื่องจากนักเรียนมีภูมิหลังแตกต่างกัน การศึกษาภูมิหลังและการวิเคราะห์ความต้องการของนักเรียน จึงเป็นขั้นตอนแรกและเป็นขั้นตอนสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร โดยผู้วางแผนหลักสูตร วิเคราะห์ช่องว่าง จุดบกพร่อง และความหลากหลายในภูมิหลังของนักเรียน เพื่อใช้สำหรับการวางแผนหลักสูตร จากนั้นจะกำหนดจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้ จะบรรลุให้

ชัดเจน แล้วจึงเลือกเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย โดยคำนึงถึงความถูกต้องและความสำคัญของเนื้อหาสาระที่เลือก เมื่อเลือกเนื้อหาสาระได้แล้ว ต้องตัดสินใจว่าจะนำเนื้อหาสาระนั้นๆ ไปไว้ในระดับไหน และจะจัดลำดับอย่างไร พิจารณาความต่อเนื่อง ความยากง่ายของเนื้อหา และความสามารถของผู้เรียน โดยกิจกรรมการเรียนรู้เป็นเครื่องมือที่จะทำให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ การเลือกและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จึงเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการสร้างหลักสูตร

โอลิวา (Oliva, 1982, pp.70-71) ได้กล่าวว่า ก่อนที่จะเลือกรูปแบบหรือออกแบบรูปแบบใหม่ ควรวางโครงร่างของบรรทัดฐานหรือลักษณะเฉพาะที่ต้องการสำหรับรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร ควรแสดงให้เห็นถึงสิ่งต่อไปนี้

1. องค์ประกอบหลักของกระบวนการ ประกอบด้วย การวางแผน การนำไปใช้ และการประเมินผล

2. ธรรมเนียมปฏิบัติ คือ มีจุด “เริ่มต้น” และ “จุดจบ” แต่ไม่จำเป็นต้องตายตัว

3. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรและการสอน

4. ความแตกต่างระหว่างเป้าหมายและจุดประสงค์ของหลักสูตรและของการสอน

5. บทบาทความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ

6. รูปแบบเชิงวงจรมากกว่าเชิงเส้นตรง

7. เส้นทางการตรวจสอบย้อนกลับ

8. ความเป็นไปได้ที่จะเข้าไปในวงจรทุกจุด

9. ความคงเส้นคงวาและสมเหตุสมผลภายใน

10. มีความเรียบง่ายพอที่จะเข้าใจและดำเนินการได้

11. แสดงส่วนประกอบในรูปของแผนภาพหรือตาราง

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรโดยใช้เกณฑ์ 3 เกณฑ์ คือ เรียบง่าย ครอบคลุมเนื้อหา กว้าง และเป็นระบบ และได้ปรับขยายรูปแบบให้มีรายละเอียดเพิ่มขึ้น มี 12 องค์ประกอบ ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษา รวมทั้งหลักการเกี่ยวกับปรัชญา และจิตวิทยา โดยความมุ่งหมายนี้เป็นความเชื่อที่ได้มาจากความต้องการของสังคมและบุคคลที่อยู่ในสังคมนั้น

2. การวิเคราะห์ความต้องการของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ ความต้องการของนักเรียนในชุมชนนั้น และความต้องการด้านเนื้อหาวิชาที่จะนำมาใช้สอนในโรงเรียนนั้น

3. การกำหนดเป้าหมายของหลักสูตรบนพื้นฐานของความมุ่งหมาย ความเชื่อ และความต้องการเฉพาะ

4. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรบนพื้นฐานของความมุ่งหมาย ความเชื่อ และความต้องการเฉพาะ

5. การจัดหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

6. การกำหนดเป้าหมายของการสอนในแต่ละระดับชั้น และแต่ละวิชา

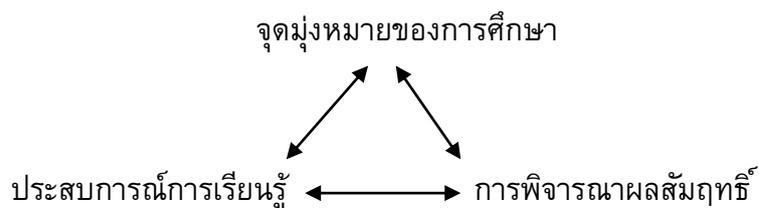
7. การกำหนดจุดมุ่งหมายของการสอนในแต่ละระดับชั้น และแต่ละวิชา
8. การเลือกวิธีการสำหรับใช้กับนักเรียนในห้องเรียน
9. กำหนดวิธีการประเมินผลสัมฤทธิ์
10. กำหนดยุทธวิธีการสอน
11. การประเมินผลการสอน
12. การประเมินผลหลักสูตร

สรุปได้ว่าขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรมีสาระสำคัญหลักเหมือนกัน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือขั้นที่ 1 สำรวจและศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นที่ 2 ออกแบบหลักสูตร ขั้นที่ 3 นำหลักสูตรไปใช้ และขั้นที่ 4 ประเมินและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร สำหรับในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของทาบ (Taba, 1962, pp.11-13) ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นที่ 2 กำหนดจุดมุ่งหมาย ขั้นที่ 3 เลือกเนื้อหาการเรียนรู้อย่างเหมาะสม ขั้นที่ 4 จัดเนื้อหาการเรียนรู้อย่างเหมาะสม ขั้นที่ 5 เลือกประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเหมาะสม ขั้นที่ 6 จัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเหมาะสม และขั้นที่ 7 ประเมินผลและวิธีการประเมินผล

6. การประเมินหลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523, หน้า 192) ได้กล่าวว่า การประเมินหลักสูตร หมายถึง การพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตร โดยใช้ผลการวัดในแง่มุมมองต่างๆ ของ สิ่งที่ประเมินเพื่อนำมาพิจารณาร่วมกัน และสรุปว่า จะให้คุณค่าของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมานั้นว่าอย่างไร มีคุณภาพดีหรือไม่เพียงใด หรือได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ มีส่วนใดที่ต้องปรับปรุงแก้ไข

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 56, 207-242) ได้กล่าวว่า การประเมินหลักสูตร หมายถึง การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจเลือกหรือตัดสินหาข้อบกพร่องหรือปัญหา เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขส่วนประกอบทุกส่วนของหลักสูตรให้มีค่าดียิ่งขึ้นหรือตัดสินหาคุณค่าของหลักสูตรโดย รูปแบบการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler model of evaluation) ไทเลอร์ (Tyler, 1950, pp.110-115) มีความเห็นว่า กระบวนการจัดการศึกษานั้น มีองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ จุดมุ่งหมายของการศึกษา ประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเหมาะสม และการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนทั้ง 3 ส่วน จะมีความสัมพันธ์กันตามแผนภาพ

ภาพ 4 รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Tyler)

ที่มา : ไทเลอร์ (Tyler, 1950, p.110)

จุดหมายของการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ ถือว่า การประเมินผลหลักสูตรเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน โดยมีการประเมินผลดังนี้คือ

1. กำหนดจุดมุ่งหมายอย่างกว้างๆ โดยวิเคราะห์ทรัพยากรของจุดหมาย คือ นักเรียน สังคมและเนื้อหาสาระขอบเขตของจุดหมายคือ จิตวิทยาการเรียนและปรัชญาการศึกษา
2. กำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมอย่างชัดเจน เฉพาะเจาะจง ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ต้องการวัดในภายหลัง
3. กำหนดเนื้อหาความรู้หรือประสบการณ์ทางการศึกษา เพื่อให้บรรลุจุดหมายที่ตั้งไว้
4. เลือกวิธีการเรียนการสอนที่มีความเหมาะสมเพื่อให้เนื้อหาหรือประสบการณ์ที่วางไว้ประสบความสำเร็จ
5. ประเมินผลโดยใช้วิธีต่างๆ หรือการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
6. ถ้าไม่บรรลุจุดหมายที่วางไว้ จะต้องมีการตัดสินใจที่จะยกเลิก หรือปรับปรุงหลักสูตรนั้น เป็นข้อมูลในการปรับปรุง การกำหนดจุดหมายหรือใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาคุณค่าของหลักสูตร

วิชย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2542, หน้า30) ได้กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรหมายถึง การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และนำผลมาใช้เปรียบเทียบระหว่างผลการใช้หลักสูตรที่วัดผลได้กับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อหาข้อบกพร่องหรือปัญหาและพิจารณาคุณค่าของหลักสูตร

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 249) ได้กล่าวว่าการประเมินหลักสูตร หมายถึง กระบวนการพิจารณา การตัดสินใจคุณค่าของหลักสูตรนั้นๆ ว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยแค่ไหน เมื่อนำมาใช้แล้วบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ มีอะไรที่ต้องแก้ไขบ้าง เพื่อนำผลที่ได้มาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจหาทางเลือกที่ดีกว่าต่อไป

ปราโมทย์ จันทรเรือง (2550, หน้า 538) ได้กล่าวว่ลักษณะการประเมินหลักสูตร ควรทำให้ครอบคลุมระบบของหลักสูตรทั้งหมด และควรประเมินให้ต่อเนื่องกัน ดังนั้นการประเมินหลักสูตรจึงประกอบด้วย

1. การประเมินเอกสารหลักสูตรเป็นการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรว่ามีความเหมาะสมดีและถูกต้องกับหลักการพัฒนาหลักสูตรเพียงใด หากมีสิ่งใดบกพร่องก็จะได้นำดำเนินการปรับปรุงแก้ไขก่อนจะได้นำประกาศใช้ในโอกาสต่อไป
2. การประเมินการใช้หลักสูตร เป็นการตรวจสอบว่าหลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้ดี ในสถานการณ์จริงเพียงใด มีส่วนไหนที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้หลักสูตร การประเมินการใช้หลักสูตรโดยคำนึงถึงช่วงเวลาในการประเมินเป็น 3 ลักษณะคือ

2.1 การประเมินผลก่อนดำเนินการ (project analysis) หมายถึง การประเมินหลักสูตรในช่วงเวลาในช่วงเวลาที่หลักสูตรยังไม่ได้นำไปใช้ในโรงเรียน เป็นการประเมินหลังจาก

ได้วางแผนพัฒนาหลักสูตรแล้ว การประเมินหลักสูตรที่ทำเสร็จนี้เป็นการวิเคราะห์ความสมเหตุสมผลหรือความเชื่อมั่นของสิ่งที่กำหนดไว้ในหลักสูตร โดยอาศัยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทางด้านพัฒนาหลักสูตร นักการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาวิชาและกระบวนการเรียนการสอน

2.2 การประเมินผลขณะดำเนินการ (formative evaluation) หมายถึง การประเมินหลักสูตรในช่วงเวลาที่กำลังนำหลักสูตรที่ได้จากการวางแผนพัฒนาไปใช้ในโรงเรียน ทั้งนี้ต้องยึดหลักการและเหตุผลในชั้นวางแผนพัฒนาหลักสูตรเป็นหลัก และพิจารณาวิเคราะห์ดูว่าหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนที่กำลังปฏิบัติอยู่นั้นเป็นอย่างไร เป้าหมายของการประเมินผลขณะดำเนินการนี้มุ่งที่จะช่วยให้นักพัฒนาหลักสูตรสามารถพิจารณา วิเคราะห์ และปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนที่นำไปใช้ได้มีความสมเหตุสมผลกับหลักการและเหตุผลในขณะวางแผนหลักสูตรเป็นประการสำคัญ

2.3 การประเมินผลหลังการดำเนินการ (summative evaluation) หมายถึง การประเมินหลักสูตรในช่วงเวลาที่หลักสูตรได้นำไปใช้แล้ว หรือเป็นการประเมินผลจบโครงการของหลักสูตรนั้น การประเมินผลหลักสูตรในช่วงจบโครงการนี้ต้องวิเคราะห์หาผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอน หรือการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของการวางแผนพัฒนาหลักสูตร กระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ กระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนและผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอน การประเมินผลหลังการใช้หลักสูตรนี้จะอาศัยแบบสอบถามชนิดต่างๆ เป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลการเรียนของนักเรียน ความคิดเห็นของนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และบุคคลอื่นๆ

3. การประเมินสัมฤทธิ์ผลหลักสูตร โดยทั่วไปจะดำเนินการหลังจากได้มีผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรไปแล้วจากหลักสูตรนั้นๆ การประเมินหลักสูตรในลักษณะนี้มักจะทำการติดตามความก้าวหน้าของผู้สำเร็จว่าสามารถประสบความสำเร็จในการทำงานเพียงใด

4. การประเมินระบบหลักสูตร เป็นการประเมินหลักสูตรในลักษณะที่มีความอุดมสมบูรณ์และสลับซับซ้อนมาก กล่าวคือ การประเมินระบบหลักสูตรจะมีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรด้วย เช่น ทรัพยากรที่ต้องใช้ ความสัมพันธ์ของระบบหลักสูตรกับระบบบริหารโรงเรียน ระบบการจัดการเรียนการสอนและระบบการวัดและประเมินผล การเรียนการสอน

ทาบ (Taba, 1962, p.29) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรว่ากระทำขึ้นเพื่อศึกษากระบวนการต่างๆ ที่กำหนดไว้ว่า มีการเปลี่ยนแปลงใดบ้างที่สอดคล้องหรือขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ทางการศึกษา ซึ่งการประเมินดังกล่าวจะครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดของหลักสูตร และกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัน ได้แก่ จุดประสงค์ ขอบเขตของเนื้อหาสาระ คุณภาพของผู้บริหาร และผู้ใช้หลักสูตร สมรรถภาพของผู้เรียน ความสัมพันธ์ของวิชาต่างๆ การใช้สื่อและวัสดุการสอน

เกย์ (Gay, 1991, p.3) ได้กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรหมายถึง การประเมินผล การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบในขั้นตอนการตัดสินใจก่อนที่จะถึง จุดหมาย

สรุปได้ว่า การประเมินหลักสูตร เป็นการพิจารณาคูณค่าของหลักสูตรว่ามีคุณภาพ ดีหรือไม่เพียงใด หรือได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ มีส่วนใดที่ต้องปรับปรุงแก้ไข โดยรูปแบบการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler model of evaluation) มีองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ จุดมุ่งหมายของการศึกษา ประสบการณ์การเรียนรู้ และการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และลักษณะการประเมินหลักสูตรประกอบด้วย การประเมินเอกสารหลักสูตร การประเมินการใช้หลักสูตร มีการประเมินเป็น 3 ลักษณะคือ ก่อนดำเนินการขณะดำเนินการ และหลังการดำเนินการ และการประเมินสัมฤทธิ์ผลหลักสูตร ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวทางและ หลักการประเมินหลักสูตรรูปแบบของไทเลอร์มาใช้ในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรสาระเพิ่มเติม เรื่อง การทอพรหมเช็ดเท้า กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1. ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2543, หน้า 29) ได้กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คุณลักษณะรวมถึงความรู้ความสามารถของบุคคล อันเป็นผลมาจากการเรียนการสอนหรือมวล ประสบการณ์ทั้งหมดที่บุคคลได้รับจากการเรียนการสอนทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงทาง พฤติกรรมในด้านต่างๆ ของสมรรถภาพทางสมอง

กรมวิชาการ (2546, หน้า 3) ได้กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง กระบวนการตรวจสอบผลการเรียนรู้และพัฒนาการต่างๆ ของผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ ของหลักสูตร เพื่อนำผลไปปรับปรุงการเรียนการสอนให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานที่กำหนด และใช้ เป็นข้อมูลสำหรับการตัดสินใจผลการเรียน

ภพ เลหาไพบูลย์ (2542, หน้า 295) ได้กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่จะได้จากที่ไม่เคยกระทำได้ หรือกระทำได้น้อยก่อน

พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ (2544, หน้า 109) ได้กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิทยาศาสตร์ หมายถึง ขนาดของผลสำเร็จที่ได้จากกระบวนการเรียนการสอนโดยการวัด หมายถึง การตรวจสอบสิ่งที่ต้องเรียนรู้นั้นมีปริมาณและคุณภาพหรือไม่ อย่างไรและมากน้อย เพียงใด โดยการประเมิน หมายถึง กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูลที่ได้ จากการวัดและเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น

พิชิต ฤทธิจรูญ (2549, หน้า 37) ได้กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง พฤติกรรมด้านความสามารถทางสติปัญญาของบุคคลเป็นสมรรถภาพทางด้านสมองหรือ สติปัญญาของบุคคลในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ

กู๊ด (Good, 1973, p.6) ได้กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง การเข้าถึง ความรู้สึกหรือพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ซึ่งโดยปกติพิจารณาคะแนนสอบ การฝึกอบรมหรือคะแนน ที่ได้จากงานที่ครูมอบหมายให้หรือทั้งสองอย่าง

สรุปได้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คุณลักษณะความรู้ของนักเรียนอันเป็น ผลมาจากการเรียนการสอนหรือมวลประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนการสอนทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม

2. จุดมุ่งหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ภัทรา นิคมมานนท์ (2543, หน้า67-75) ได้จำแนกจุดมุ่งหมายของการวัดผล สัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้าน สติปัญญา หรือเรียกว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย โดยแบ่งความสามารถ ออกเป็น 6 ระดับ จากความสามารถขั้นต่ำไปสูง ได้แก่

1. ความจำ คือ การระลึกได้ถึงเรื่องราวต่างๆ ที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน จะโดย วิธีใดก็ตาม เช่น จากการเรียนในห้องเรียน ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ เป็นต้น พฤติกรรมด้านความรู้ ยัง จำแนกได้อีก 3 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ ความรู้เฉพาะเรื่อง ความรู้ในการดำเนินการ และความรู้รวบ ยอด

2. ความเข้าใจ คือ ความสามารถตั้งแต่ขั้นนี้ถึงขั้นประเมินผล ถือว่าเป็น ความสามารถขั้นสติปัญญา ซึ่งเป็นผลจากการเอาความรู้จากประสบการณ์ในขั้นความรู้ความจำ มาผสานจนกลายเป็นความรู้ชนิดใหม่ โดยมี 3 ลักษณะ คือ การแปรความ การตีความ และการขยายความ

3. การนำไปใช้ คือ ความสามารถนำความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนรู้มาแล้วไป แก้ปัญหาที่แปลกใหม่ หรือสถานการณ์ใหม่ที่ไม่เคยพบเห็นมาก่อน

4. การวิเคราะห์ คือ ความสามารถแยกแยะเรื่องราวสิ่งต่างๆ ออกเป็นส่วนย่อยๆ ได้ ทำให้สามารถมองเห็นความสัมพันธ์กันได้อย่างชัดเจน สามารถค้นหาความจริงต่างๆ ที่ซ่อนแฝง ในเรื่องนั้นๆ ได้ การวิเคราะห์มี 3 ลักษณะ ได้แก่ การวิเคราะห์ความสำคัญ วิเคราะห์ ความสัมพันธ์ และวิเคราะห์ความถูกต้อง

5. การสังเคราะห์ คือ ความสามารถนำองค์ประกอบย่อยๆ ต่างๆ ตั้งแต่ 2 สิ่งขึ้นไป มารวมเป็นเรื่องราวเดียวกัน เพื่อให้เห็นโครงสร้างที่ชัดเจน ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่แปลกใหม่ มีคุณค่า การสังเคราะห์มี 3 ประเภท คือ การสังเคราะห์ข้อความ การสังเคราะห์แผนงาน และการ สังเคราะห์ความสัมพันธ์

6. การประเมินค่า คือ ความสามารถในการตัดสินเกี่ยวกับคุณค่าของเนื้อหา และวิธีการต่างๆ โดยสรุปอย่างมีหลักเกณฑ์ว่าเหมาะสม มีคุณค่า ดี เลว การประเมินค่าต้องอาศัยเกณฑ์ประกอบการตัดสินใจ มี 2 ลักษณะ คือ การตัดสินใจโดยอาศัยข้อเท็จจริง และการตัดสินโดยอาศัยเกณฑ์ภายนอก เป็นเกณฑ์ที่ไม่ได้ปรากฏตามเนื้อเรื่องนั้นๆ

บุญชม ศรีสะอาด (2545, หน้า 122-123) ได้กล่าวว่า การสร้างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลนั้น นิยมสร้างโดยยึดตามการจำแนกจุดประสงค์ทางการศึกษา ด้านพุทธิพิสัย ของบลูม (Bloom) ที่จำแนกจุดประสงค์ทางการศึกษาด้านพุทธิพิสัย ออกแบ่ง 6 ประเภท ดังนี้

1. ความรู้ (knowledge) เป็นความสามารถทางสมองในอันที่จะทรงไว้หรือรักษาไว้ซึ่งเรื่องราวต่างๆ ที่บุคคลได้รับรู้เข้าใจไว้ในสมอง การวัดว่าบุคคลมีความสามารถในการจำเรื่องราวต่างๆ ได้มากน้อยเพียงใดนั้น วัดได้จากความสามารถในการระลึกออกของบุคคลนั้น

2. ความเข้าใจ (comprehension) เป็นความสามารถในการจับใจความของท้องเรื่องอันได้แก่ การแปลความ ตีความ และขยายความในเรื่องนั้น ผู้ที่มีความเข้าใจจะต้องรู้ความหมายและรายละเอียดย่อยๆ ของเรื่องนั้น รู้ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ย่อยๆ เหล่านั้น สามารถอธิบายสิ่งนั้นด้วยภาษาตนเองได้

3. การนำไปใช้ (application) เป็นความสามารถในการนำความรู้ ทฤษฎี หลักการ ข้อเท็จจริง ฯลฯ ไปแก้ปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้น ความสามารถในการนำไปใช้เป็นการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์ใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น สามารถนำสิ่งที่ประสพการณ์ไปแก้ปัญหาเหล่านั้นๆ ได้สำเร็จ

4. การวิเคราะห์ (analysis) เป็นความสามารถในการแยกแยะเรื่องราวใดๆ ออกเป็นส่วนย่อยๆ ว่าสิ่งเหล่านั้นประกอบกันอยู่เช่นไร แต่ละอันคืออะไร มีความเกี่ยวพันกันอย่างไร อันใดสำคัญมากน้อย

5. การสังเคราะห์ (synthesis) เป็นความสามารถในการประกอบส่วนต่างๆ ให้เข้ากันได้อย่างเป็นเรื่องราว โดยการจัดระบบโครงสร้างเสียใหม่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งกว่าเดิม

6. การประเมินค่า (evaluation) เป็นความสามารถในการตัดสิน ตีราคา โดยอาศัยเกณฑ์และมาตรฐานที่วางไว้

แอนเดอร์เซน, และคุดนิก (Andersen, & Koutnik, 1972, pp. 94-107) ได้กล่าวว่า คำถามตามรูปแบบของบลูม (Bloom) แบ่งออกเป็น 6 ประเภท มีดังนี้

1. คำถามความรู้เป็นคำถามที่ให้นักเรียนระลึกถึงข้อมูลต่างๆ ความรู้จำแนกออกเป็นชั้นย่อยๆ เรียงจากที่ซับซ้อนน้อยที่สุดไปหาซับซ้อนมากที่สุด ได้แก่ ความรู้ในเรื่องเฉพาะ ความรู้ในเรื่องวิธีการจัดทำเฉพาะเรื่อง และความรู้เรื่องที่เป็นสากลและนามธรรมในสาขาต่างๆ

2. คำถามความเข้าใจ เป็นคำถามที่ต้องการให้นักเรียนสื่อความหมาย อธิบาย แนวคิด หาความสัมพันธ์ และขยายความให้ได้ความหมาย มุ่งให้นักเรียนเกิดพฤติกรรม ตอบสนอง 3 แบบ คือ การแปลความ การตีความ และการขยายความ

3. คำถามการนำไปใช้ เป็นคำถามที่ต้องการวัดความสามารถของนักเรียนในการแก้ปัญหาใหม่ในสถานการณ์ใหม่ การนำไปใช้ของความรู้และความเข้าใจจะต้องเป็นไปโดยไม่ต้องมีการแนะนำจากภายนอก นักเรียนจะต้องนึกถึงหลักการที่เกี่ยวข้องและเลือกวิธีการที่ถูกต้องเพื่อไปใช้แก้ปัญหา

4. คำถามการวิเคราะห์ เป็นคำถามที่ต้องการวัดความสามารถของนักเรียนในการแยกแยะปัญหาหรือแนวคิดออกเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ แล้วสามารถบอกความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น การวิเคราะห์องค์ประกอบมี 3 แบบ คือ การวิเคราะห์ให้ได้ หน่วยย่อย การวิเคราะห์เนื้อหาความสัมพันธ์ และการวิเคราะห์เนื้อหาหลัก

5. คำถามการสังเคราะห์ เป็นคำถามที่ต้องการวัดความสามารถของนักเรียนในการรวบรวมหน่วยย่อยเข้าด้วยกัน กลายเป็นสิ่งใหม่ เป็นการผสมผสานส่วนย่อยจนได้สิ่งใหม่ โดยการใช้ความคิดริเริ่มและความคิดสร้างสรรค์ การสังเคราะห์มี 3 ประเภท ได้แก่ การสังเคราะห์ให้ได้ผลเฉพาะเรื่อง การสังเคราะห์ให้ได้แผนงานหรือแผนปฏิบัติการและการสังเคราะห์ให้ได้นามธรรมที่สูงขึ้น

6. คำถามการประเมินค่า เป็นคำถามที่ต้องการให้นักเรียนได้ประเมินค่า แนวความคิด ผลงาน คำตอบ วิธีการ หรือเนื้อหา นักเรียนต้องใช้เกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดหรือที่ตั้งเกณฑ์ขึ้นเองเพื่อบอกความถูกต้อง ประสิทธิภาพ ความพึงพอใจ การตัดสินใจอาจทำในเชิงตัวเลขหรือเชิงบรรยายก็ได้

สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นการวัดด้านความรู้ความสามารถของนักเรียน หลังจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือมวลประสบการณ์แล้ว

3.ประเภทของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ชวาล แพร์ตกุล (2520, หน้า 123-136) ได้เสนอคุณลักษณะของแบบทดสอบที่ดีไว้ดังนี้

1. ต้องเที่ยงตรง (validity) หมายถึง คุณสมบัติที่จะทำให้ผู้ใช้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ แบบทดสอบที่มีความเที่ยงตรงสูง คือ แบบทดสอบที่สามารถวัดสิ่งที่ต้องการจะวัดผลได้อย่างถูกต้องตามจุดมุ่งหมาย

2. ต้องยุติธรรม (fair) คือ คำถามที่ดีจะไม่ชี้แนะให้เด็กฉลาดเอาได้ถูกหรือเด็กขี้เกียจดูหนังสือเพียงลวกๆ ก็ตอบได้ ข้อสอบที่ดีจะต้องไม่ลำเอียงต่อเด็กกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยเฉพาะ

3. ต้องถามลึก (searching) คือ คำถามจะไม่ถามเพียงความรู้ ความจำแต่จะต้องให้นักเรียนนำความรู้จากตำราไปวิเคราะห์ ไปขยายและนำไปใช้ คำถามที่ดีนั้นนักเรียนจะตอบได้ต้องใช้สมองคิด

4. ต้องยั่วยุเป็นตัวอย่าง (exemplary) คือ คำถามจะต้องท้าทายให้นักเรียนคิดและประพฤติปฏิบัติไปตามนั้น เมื่อสอบแล้วเกิดรอยประทับใจที่ดี

5. ต้องจำเพาะเจาะจง (definite) คือ เมื่อนักเรียนอ่านคำถามแล้วก็จะเข้าใจแจ่มชัดว่าคำถามอะไร ต้องการให้คิดให้ทำอะไร คำถามจะต้องไม่คลุมเครือ

6. ต้องเป็นปรนัย (objectivity) คือ มีคุณลักษณะ 3 ประการ คือ

6.1 มีความแจ่มชัดในความหมายของคำถาม

6.2 มีความแจ่มชัดในวิธีการตรวจหรือมีมาตรฐานการให้คะแนน

6.3 มีความแจ่มชัดในการแปลความหมายของคะแนนนั้น ๆ

7. ต้องมีประสิทธิภาพ (efficiency) คือ ข้อสอบจะต้องให้คะแนนที่เที่ยงตรงและเชื่อถือได้มากที่สุด ภายในเวลา แรงงานและการลงทุนที่น้อยที่สุด

8. ต้องมีความยากพอเหมาะ (difficulty) คือ ข้อสอบที่ดีนั้นคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่สอบได้ควรจะเท่ากันหรือสูงกว่าร้อยละ 50 ของคะแนนเต็มเล็กน้อย

9. ต้องมีอำนาจจำแนก (discrimination) คือ ข้อสอบที่ดีจะสามารถแยกนักเรียนออกเป็นประเภท ๆ ได้ทุกชั้นทุกระดับ อำนาจจำแนกที่ดีเด็กเก่งจะตอบถูกมากกว่าเด็กอ่อนเสมอ

10. ต้องเชื่อถือได้ (reliability) คือ ข้อสอบที่ดีนั้นจะสามารถให้คะแนนได้คงที่แน่นอน

ไพศาล หวังพาณิชย์ (2526, หน้า 137) ได้แบ่งการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามจุดมุ่งหมายและลักษณะวิชาที่สอนวัดได้ 2 แบบ ดังนี้

1. การวัดด้านปฏิบัติ เป็นการตรวจสอบระดับความสามารถในการปฏิบัติหรือทักษะของผู้เรียน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถในรูปของการกระทำจริงให้ออกเป็นผลงาน เช่น วิชาศิลปะศึกษา พลศึกษา งานช่าง เป็นต้น การวัดแบบนี้จึงต้องใช้ข้อสอบภาคปฏิบัติ (performance test)

2. การวัดด้านเนื้อหา เป็นการตรวจสอบความสามารถด้านเนื้อหาวิชา อันเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงพฤติกรรมความสามารถในด้านต่าง ๆ สามารถวัดได้โดยใช้ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ (achievement test)

วิไล ทองแผ่ (2547, หน้า 142-147) ได้แบ่งแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนออกเป็น 2 ประเภทดังนี้

1. แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น (teacher made test) เป็นแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นใช้กันโดยทั่วไปในสถานศึกษาเพื่อใช้วัดผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียนที่ได้เรียนรู้ในแต่ละรายวิชา แบบทดสอบประเภทนี้มักสร้างขึ้นใช้เฉพาะคราว เมื่อตรวจสอบเสร็จก็มักจะทิ้งไปจะ

สอบใหม่ก็สร้างขึ้นใหม่ หรือปรับปรุงจากแบบทดสอบชุดเดิม ไม่ค่อยจะได้วิเคราะห์หาคุณภาพของข้อสอบเพื่อจัดเก็บไว้ใช้ต่อไป ซึ่งถ้าหากมีการหาคุณภาพของข้อสอบและปรับปรุงแก้ไขก็จะช่วยให้ได้แบบทดสอบที่มีคุณภาพ และนำไปใช้ประโยชน์ได้คุ้มค่ายิ่งขึ้น แบบทดสอบประเภทนี้ยังแบ่งออกได้อีก 2 ชนิด คือ

1.1 แบบทดสอบความเรียงเป็นแบบทดสอบที่กำหนดคำถามหรือปัญหาให้แล้วให้ผู้ตอบเขียนโดยแสดงความรู้ ความคิด เจตคติได้อย่างเต็มที่

1.2 แบบทดสอบปรนัยหรือแบบทดสอบตอบสั้นๆ เป็นแบบทดสอบที่กำหนดให้ผู้สอบเขียนตอบสั้นๆ หรือมีคำตอบให้เลือกตอบแบบจำกัดคำตอบ ผู้ตอบไม่มีโอกาสแสดงความรู้ ความคิดได้อย่างกว้างขวางเหมือนแบบทดสอบความเรียง แบบทดสอบชนิดนี้ออกเป็น 4 แบบ คือ แบบทดสอบถูก-ผิด แบบทดสอบเติมคำ แบบทดสอบจับคู่ และแบบทดสอบเลือกตอบ

2. แบบทดสอบมาตรฐาน หมายถึง แบบทดสอบที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนทั่วไป ซึ่งสร้างโดยผู้เชี่ยวชาญ ด้วยกระบวนการ หรือวิธีการที่เป็นระบบและใช้เวลามากกว่าแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น มีการวิเคราะห์และปรับปรุงอย่างดีจนมีคุณภาพ มีมาตรฐานสามารถนำไปวัดได้อย่างกว้างขวาง แบบทดสอบประเภทนี้ถือว่ามีมาตรฐานอยู่ 2 ประการ คือ มาตรฐานในการดำเนินการสอบ ซึ่งไม่ว่าผู้ใดจะใช้แบบทดสอบมาตรฐานเมื่อใดก็ตามการดำเนินการสอบจะปฏิบัติเหมือนกันทุกขั้นตอน และมาตรฐานในการแปลความหมายคะแนนซึ่งไม่ว่าแบบทดสอบมาตรฐานจะใช้สอบที่ไหน เมื่อไรก็ตาม ก็จะแปลความหมายคะแนนได้ตรงกันว่า ใครเก่ง อ่อน เพียงไร โดยมีเกณฑ์ปกติ (norm) สำหรับเปรียบเทียบคะแนนให้มีมาตรฐานเดียวกัน

พิชิต ฤทธิ์จัญญ (2549, หน้า 96) ได้แบ่งแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนออกเป็น 2 ประเภทดังนี้

1. แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง หมายถึง แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเฉพาะกลุ่มที่ครูสอน เป็นแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นใช้กันโดยทั่วไปในสถานศึกษามีลักษณะเป็นแบบทดสอบข้อเขียน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ชนิดคือ

1.1 แบบทดสอบอัตนัย เป็นแบบทดสอบที่กำหนดคำถามหรือปัญหาให้แล้วให้ผู้ตอบเขียนโดยแสวงหาความรู้ ความคิด เจตคติ ได้อย่างเต็มที่

1.2 แบบทดสอบปรนัย หรือแบบทดสอบให้ตอบสั้นๆ เป็นแบบทดสอบที่กำหนดให้ผู้สอบเขียนตอบสั้นๆ หรือมีคำตอบให้เลือกตอบแบบจำกัดคำตอบ ผู้ตอบไม่มีโอกาสแสดงความรู้ ความคิดได้อย่างกว้างขวางเหมือนแบบทดสอบอัตนัย แบบทดสอบชนิดนี้ออกเป็น 4 แบบคือ แบบถูก-ผิด แบบเติมคำ แบบจับคู่ และแบบเลือกตอบ

2. แบบทดสอบมาตรฐาน หมายถึง แบบทดสอบที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนทั่วไป ซึ่งสร้างโดยผู้เชี่ยวชาญ มีการวิเคราะห์และปรับปรุงอย่างดีจนมีคุณภาพ มีมาตรฐานกล่าวคือมีมาตรฐานในการดำเนินการสอบ วิธีการให้คะแนนและแปลความหมายคะแนน

สรุปได้ว่า ประเภทของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบ่งตามการวัดได้ เป็น 2 ประเภท ได้แก่ การวัดด้านปฏิบัติ และการวัดด้านเนื้อหา หรือแบ่งตามการสร้างเป็น 2 ประเภท คือ 1) แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นและ 2) แบบทดสอบมาตรฐาน

4. การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

วิลโล ทองแผ่ (2547, หน้า 142-147) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผนสร้างข้อสอบ ประกอบด้วย วิเคราะห์หลักสูตรและสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตร กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ กำหนดชนิดข้อสอบ

2. เขียนข้อสอบ

3. ตรวจทางข้อสอบ

4. การจัดพิมพ์แบบทดสอบฉบับทดลอง

5. การทดลองสอบและวิเคราะห์ข้อสอบ

6. การจัดทำฉบับจริง

พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2549, หน้า 215-216) ได้กล่าวถึงแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (achievement test) ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่มุ่งวัดสมรรถภาพด้านสมรรถภาพมี 2 ประเภท ได้แก่ แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง (teacher-made test) และแบบทดสอบมาตรฐาน (standardized test) รวมทั้งกล่าวถึงหลักการสร้างแบบทดสอบ มีหลักปฏิบัติดังนี้

1. วิเคราะห์หลักสูตร และทำตารางวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อกำหนดเนื้อหา พฤติกรรม หรือสมรรถภาพที่ต้องการจะวัดและจำนวนข้อสอบที่จะสร้างแต่ละเนื้อหาและแต่ละพฤติกรรม

2. กำหนดรูปแบบของแบบทดสอบ โดยมีหลักในการพิจารณาเลือกรูปแบบของแบบทดสอบ ได้แก่ จุดประสงค์ของการสอบเวลาที่ใช้ในการสร้าง การตรวจการให้คะแนน จำนวนนักเรียนที่จะทดสอบ และขอบเขตของเนื้อหา

3. เขียนข้อสอบ โดยเขียนข้อสอบให้สอดคล้องกับพฤติกรรมที่ต้องการจะวัดตามตารางวิเคราะห์หลักสูตร เขียนข้อคำถามให้ชัดเจน สั้น กระชับ ง่ายในเรื่องให้ผู้เรียนรู้ใช้ภาษาให้เหมาะสมกับวัย เขียนข้อคำถามให้มีจำนวนมากกว่าจำนวนที่ใช้จริงประมาณร้อยละ 5.00-15.00 สำหรับไว้คัดเลือกหลังการตรวจสอบคุณภาพ หลีกเลี่ยงการเขียนข้อสอบที่ชี้แนะคำตอบ และสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่จะวัด

4. พิมพ์เป็นแบบทดสอบฉบับทดลอง โดยนำข้อสอบที่เขียนไว้มาพิมพ์รายละเอียดตามความจำเป็น

5. ตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบ โดยหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาซึ่งอาจใช้วิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้

6. ทดลองสอบและหาคุณภาพรายข้อและคุณภาพทั้งฉบับ โดยนำไปทดลองสอบกับกลุ่มที่คล้ายคลึงกับกลุ่มที่ต้องการทดสอบจริง แล้ววิเคราะห์หาค่าความยาก ค่าอำนาจจำแนก

เพื่อคัดเลือกข้อสอบที่ดีไว้ และปรับปรุงข้อสอบที่มีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์เพื่อนำไปทดลองอีกครั้ง และหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเพื่อนำไปใช้จริงต่อไป

สรุปได้ว่าการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนควรดำเนินการโดยวิเคราะห์หลักสูตร กำหนดรูปแบบของแบบทดสอบ เขียนข้อสอบพิมพ์เป็นแบบทดสอบฉบับทดลองตรวจคุณภาพของแบบทดสอบ ทดลองสอบและหาคุณภาพรายข้อและคุณภาพทั้งฉบับ เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นก่อนนำไปใช้จริงในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวทางการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปใช้ในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การทอพรหม เช็ดเท้า กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการวางแผน สร้างข้อสอบ การเขียนข้อสอบการตรวจข้อสอบการจัดพิมพ์แบบทดสอบฉบับทดลอง การทดลองสอบและวิเคราะห์ข้อสอบและการจัดทำฉบับจริง

ทักษะปฏิบัติ

1. ความหมายของทักษะปฏิบัติ

ประสาท อิศรปริดา (2523, หน้า 156) ได้กล่าวว่า ทักษะปฏิบัติงาน หมายถึง ความสามารถทางกลไก (motor) ในการประกอบกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งได้ถูกต้อง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

มาลินี จุฑะรพ (2539, หน้า 127) ได้กล่าวว่า ทักษะ หมายถึง ลักษณะพฤติกรรม การเคลื่อนไหวของบุคคลที่ประสานสัมพันธ์เป็นลูกโซ่

ล้วน สายยศ, และอังคณา สายยศ (2545, หน้า 68) ได้กล่าวว่า ทักษะปฏิบัติงาน หมายถึง ความสามารถที่จะทำงานได้อย่างคล่องแคล่วว่องไว โดยไม่ผิดพลาดเคลื่อนจากความ เป็นจริงในสิ่งนั้น เช่น นักเรียนสามารถบวก ลบ คูณ หาร ตัวเลขได้รวดเร็วและถูกต้องได้ ในเวลาจำกัด

ดรอว์สกายน์ (Drowatsky, 1975, p. 50) ได้กล่าวว่า ทักษะการปฏิบัติงาน หมายถึง การฝึกฝนที่ดีแล้ว กล้ามเนื้อจะจดจำทักษะนั้นไว้ได้นานหรือคงทนกว่าการจดจำความรู้ทางสมอง

สรุปได้ว่า ทักษะปฏิบัติ หมายถึง ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมจากการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

2. รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติ

ทิตนา แชมมณี (2548, หน้า 103-106) ได้กล่าวว่า การเรียนการสอนวิชาอาชีพ ส่วนใหญ่จะเน้นทักษะปฏิบัติ โดยอาศัยแนวคิด และหลักการเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะปฏิบัติ โดยการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะปฏิบัติที่ดีนั้น ผู้สอนควรเริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์งานที่จะให้ผู้เรียนทำโดยแบ่งงานออกเป็นส่วนย่อยๆ และลำดับงานจากง่ายไปหายาก แล้วให้ผู้เรียนได้ฝึกทำงานย่อยๆ มีความรู้เข้าใจงานที่จะทำ เรียนรู้ลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงาน ฝึกทำงานในสถานการณ์ใกล้เคียง รูปแบบการเรียนการสอน ประกอบด้วย 3 ยุทธวิธี ดังนี้

1. การสอนทฤษฎีก่อนสอนงานปฏิบัติเหมาะสำหรับการสอนเนื้อหาปฏิบัติที่มีลักษณะซับซ้อน เสี่ยงอันตราย และเนื้อหาสามารถแยกส่วนภาคทฤษฎีและปฏิบัติได้ชัดเจน

1.1 ช้่นนำ แนะนำงาน กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และเห็นคุณค่าในงานนั้น

1.2 ช้่นให้ความรู้ ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานที่จะทำ

1.3 ช้่นฝึกปฏิบัติ ผู้เรียนลงมือทำงาน ทำตามแบบหรือเลียนแบบ ลองผิดลองถูก ก่อนแล้วลองทำเอง ครูคอยสังเกตให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นระยะ ๆ จนทำได้ถูกต้อง ฝึกหลายครั้งจนชำนาญ

1.4 ช้่นประเมินผล นักเรียนได้รับการประเมินทักษะปฏิบัติและลักษณะนิสัยการทำงาน และความยั่งยืนคงทน โดยดูความชำนาญ ถ้าชำนาญก็จะทำได้ดีและนาน

2. การสอนงานปฏิบัติก่อนสอนทฤษฎี เหมาะสำหรับเนื้อหางานปฏิบัติที่มีลักษณะไม่ซับซ้อนหรือเป็นงานปฏิบัติที่ผู้เรียนเคยมีประสบการณ์มาบ้างแล้ว เป็นงานเสี่ยงต่อชีวิตน้อย

2.1 ช้่นนำ แนะนำงาน กระตุ้นความสนใจ และเห็นคุณค่า

2.2 ช้่นให้ผู้เรียนปฏิบัติ และสังเกตการณ์ นักเรียนมีการปฏิบัติ สังเกต และจดบันทึก

2.3 ช้่นวิเคราะห์การปฏิบัติและสังเกตการณ์ร่วมกันทำงาน วิเคราะห์พฤติกรรมการทำงาน และอภิปรายผล

2.4 ช้่นเสริมความรู้ จากผลการวิเคราะห์และอภิปรายการทำงาน ผู้สอนเสริมความรู้ที่เป็นประโยชน์

2.5 ช้่นให้ผู้เรียนปฏิบัติงานใหม่ เพื่อปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่อง

2.6 ช้่นประเมินผล ประเมินทักษะปฏิบัติ ลักษณะนิสัย และความคงทนของการเรียนรู้ จากความชำนาญ

3. การสอนทฤษฎีและปฏิบัติไปพร้อม ๆ กัน เหมาะสำหรับบทเรียนที่มีลักษณะของเนื้อหาภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ที่ไม่สามารถแยกจากกันได้เด็ดขาด

3.1 ช้่นนำ แนะนำงาน กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและเห็นคุณค่าในงานนั้น

3.2 ช้่นให้ความรู้ ให้ปฏิบัติ และให้ข้อมูลย้อนกลับไปพร้อม ๆ กัน

3.3 ช้่นให้ปฏิบัติงานตามลำพัง

3.4 ช้่นประเมินผล นักเรียนได้รับการประเมินทักษะปฏิบัติ ลักษณะนิสัยในการทำงาน และความยั่งยืนคงทน โดยดูความชำนาญเพื่อให้นักเรียน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานที่ทำ และเกิดทักษะในการทำงานนั้นได้อย่างชำนาญตามเกณฑ์ รวมทั้งมีเจตคติที่ดี และลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงานด้วย

ทิตนา แชมมณี (2552, หน้า 244-247) ได้กล่าวว่ารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของนักการศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ ซิมป์สัน (Simpson) แฮร์โรว์ (Harrow) และเดวีส์ (Davies) มีรายละเอียดดังนี้

1. รูปแบบการเรียนการสอนพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมป์สัน (Simpson)

1.1 หลักการของรูปแบบ ทักษะเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางกายของผู้เรียน เป็นความสามารถในการประสานการทำงานของกล้ามเนื้อหรือร่างกายในการทำงานที่มีความซับซ้อน และต้องอาศัยความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อหลายๆ ส่วนการทำงานดังกล่าวเกิดขึ้นได้จากการสั่งงานของสมอง ซึ่งต้องมีความสัมพันธ์กับความรู้สึกที่เกิดขึ้น ทักษะปฏิบัตินี้สามารถพัฒนาได้ด้วยการฝึกฝน ซึ่งหากได้รับการฝึกฝนที่ดีแล้ว จะเกิดความถูกต้อง ความคล่องแคล่ว ความเชี่ยวชาญชำนาญการ และความคงทน ผลของพฤติกรรมหรือการกระทำสามารถสังเกตได้จากความรวดเร็ว ความแม่นยำ ความเร็วหรือความราบรื่นในการจัดการ

1.2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติหรือทำงานที่ต้องอาศัยการเคลื่อนไหวหรือการประสานงานของกล้ามเนื้อทั้งหลายได้อย่างดี มีความถูกต้อง และมีความชำนาญ

1.3 กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบได้แก่

ขั้นที่ 1 ขั้นการรับรู้ เป็นขั้นการให้ผู้เรียนรับรู้ในสิ่งที่จะทำโดยการให้ผู้เรียนสังเกตการทำงานนั้นอย่างตั้งใจ

ขั้นที่ 2 ขั้นการเตรียมความพร้อม เป็นขั้นการปรับตัวให้พร้อมเพื่อการทำงานหรือแสดงพฤติกรรมนั้น ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ โดยการปรับตัวให้พร้อมที่จะเคลื่อนไหวหรือแสดงทักษะนั้นๆ และมีจิตใจและสภาวะอารมณ์ที่ดีต่อการที่จะทำหรือแสดงทักษะนั้นๆ

ขั้นที่ 3 ขั้นการสนองตอบภายใต้การควบคุม เป็นขั้นที่ให้โอกาสแก่ผู้เรียนในการตอบสนองต่อสิ่งที่รับรู้ ซึ่งอาจใช้วิธีการให้เลียนแบบการกระทำหรือการแสดงทักษะนั้น หรืออาจใช้วิธีการให้ผู้เรียนลองผิดลองถูก จนกระทั่งสามารถตอบสนองได้อย่างถูกต้อง

ขั้นที่ 4 ขั้นการให้ลงมือกระทำจนกลายเป็นกลไกที่สามารถกระทำตัวเอง เป็นขั้นที่ช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติ และเกิดความเชื่อมั่นในการทำสิ่งนั้น

ขั้นที่ 5 ขั้นการกระทำอย่างชำนาญ เป็นขั้นที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการกระทำนั้นๆ จนผู้เรียนสามารถทำได้อย่างคล่องแคล่ว ชำนาญ เป็นไปโดยอัตโนมัติ และด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง

ขั้นที่ 6 ขั้นการปรับปรุงและประยุกต์ใช้ เป็นขั้นที่ช่วยให้ผู้เรียนปรับปรุงทักษะหรือการปฏิบัติของตนให้ดียิ่งขึ้น และประยุกต์ใช้ทักษะที่ตนได้รับการพัฒนาในสถานการณ์ต่างๆ

ขั้นที่ 7 ขั้นการคิดริเริ่ม เมื่อผู้เรียนสามารถปฏิบัติหรือกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างชำนาญ และสามารถประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลายแล้ว ผู้ปฏิบัติจะเริ่มเกิดความคิดใหม่ๆ ในการกระทำ หรือปรับการกระทำนั้นให้เป็นไปตามที่ตนต้องการ

1.4 ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนตามรูปแบบ ผู้เรียนจะสามารถกระทำหรือแสดงออกอย่างคล่องแคล่ว ชำนาญ ในสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนทำได้ นอกจากนั้นยังช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และความอดทนให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนด้วย

2. รูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ (Harrow)

2.1 หลักการแฮร์โรว์ (Harrow) ได้จัดลำดับขั้นของการเรียนรู้ทางด้านทักษะปฏิบัติไว้ 5 ขั้น โดยเริ่มจากระดับที่ซับซ้อนน้อยไปจนถึงระดับที่มีความซับซ้อนมาก ดังนั้นการกระทำจึงเริ่มจากการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อใหญ่ไปถึงการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อย่อย ลำดับขั้นดังกล่าวได้แก่ การเลียนแบบ การลงมือกระทำตามคำสั่ง การกระทำอย่างถูกต้องสมบูรณ์ การแสดงออกและการกระทำอย่างเป็นธรรมชาติ

2.2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ รูปแบบนี้มุ่งให้ผู้เรียนเกิดความสามารถทางด้านทักษะปฏิบัติต่างๆ กล่าวคือ ผู้เรียนสามารถปฏิบัติหรือกระทำอย่างถูกต้องสมบูรณ์และชำนาญ

2.3 กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ ได้แก่

ขั้นที่ 1 ขั้นการเลียนแบบ เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนสังเกตการกระทำที่ต้องการให้ผู้เรียนทำได้ ซึ่งผู้เรียนย่อมจะรับรู้หรือสังเกตเห็นรายละเอียดต่างๆ ได้ไม่ครบถ้วน แต่อย่างน้อยผู้เรียนจะสามารถบอกได้ว่า ขั้นตอนหลักของการกระทำนั้นๆ มีอะไรบ้าง

ขั้นที่ 2 ขั้นการลงมือกระทำตามคำสั่ง เมื่อผู้เรียนได้เห็นและสามารถบอกขั้นตอนของการกระทำที่ต้องการเรียนรู้แล้ว ให้ผู้เรียนลงมือทำโดยไม่มีแบบอย่างให้เห็น ผู้เรียนอาจลงมือทำตามคำสั่งของผู้สอน หรือทำตามคำสั่งที่ผู้สอนเขียนไว้ในคู่มือก็ได้ การลงมือปฏิบัติตามคำสั่งนี้ แม้ผู้เรียนจะยังไม่สามารถทำได้อย่างสมบูรณ์ แต่อย่างน้อยผู้เรียนก็ได้ประสบการณ์ในการลงมือทำและค้นพบปัญหาต่างๆ ซึ่งช่วยให้เกิดการเรียนรู้และปรับการกระทำให้ถูกต้องสมบูรณ์ขึ้น

ขั้นที่ 3 ขั้นการกระทำอย่างถูกต้องสมบูรณ์ ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะต้องฝึกฝนจนสามารถทำสิ่งนั้นๆ ได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ โดยไม่จำเป็นต้องมีแบบอย่างหรือมีคำสั่งนำทางการกระทำ การกระทำที่ถูกต้อง แม่น ตรง พอดี สมบูรณ์แบบ เป็นสิ่งที่ผู้เรียนจะต้องสามารถทำได้ในขั้นนี้

ขั้นที่ 4 ขั้นการแสดงออก ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนมีโอกาสได้ฝึกฝนมากขึ้น จนกระทั่งสามารถทำสิ่งนั้นได้ถูกต้องสมบูรณ์แบบอย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว ราบรื่น และด้วยความมั่นใจ

ขั้นที่ 5 ขั้นการกระทำอย่างเป็นธรรมชาติ ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถกระทำสิ่งนั้นๆ อย่างสบายๆ เป็นไปอย่างอัตโนมัติโดยไม่รู้สึกรู้ว่าต้องใช้ความพยายามเป็นพิเศษ ซึ่งต้องอาศัยการปฏิบัติบ่อย ๆ ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลาย

2.4 ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนตามรูปแบบ ผู้เรียนจะเกิดการพัฒนาทางด้านทักษะปฏิบัติ จนสามารถกระทำได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์

3. รูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส (Davies)

3.1 หลักการ เดวิส (Davies) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะปฏิบัติไว้ว่า ทักษะส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วยทักษะย่อยๆ จำนวนมาก การฝึกให้ผู้เรียนสามารถทำทักษะย่อย ๆ เหล่านี้ได้ก่อนแล้วค่อยเชื่อมโยงต่อกันเป็นทักษะใหญ่ จะช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จได้ดีและเร็วขึ้น

3.2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ รูปแบบนี้มุ่งช่วยพัฒนาความสามารถด้านทักษะปฏิบัติของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทักษะที่ประกอบด้วยทักษะย่อยจำนวนมาก

3.3 กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นสาธิตทักษะหรือการกระทำ ขั้นนี้เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนได้เห็นทักษะหรือการกระทำที่ต้องการให้ผู้เรียนทำได้ในภาพรวม โดยสาธิตให้ผู้เรียนดูทั้งหมดตั้งแต่ต้นจนจบ ทักษะหรือการกระทำที่สาธิตให้ผู้เรียนดูนั้น จะต้องเป็นการกระทำในลักษณะที่เป็นธรรมชาติ ไม่ช้าหรือเร็วเกินปกติ ก่อนการสาธิต ครูควรให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนในการสังเกต ควรชี้แนะจุดสำคัญที่ควรให้ความสนใจเป็นพิเศษในการสังเกต

ขั้นที่ 2 ขั้นสาธิตและให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย เมื่อผู้เรียนได้เห็นภาพรวมของการกระทำหรือทักษะทั้งหมดแล้ว ผู้สอนควรแตกทักษะทั้งหมดให้เป็นทักษะย่อยหรือแบ่งสิ่งที่กระทำออกเป็นส่วนย่อยๆ และสาธิตส่วนย่อยแต่ละส่วนให้ผู้เรียนสังเกตและทำตามไปที่ละส่วนอย่างช้าๆ

ขั้นที่ 3 ขั้นให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ผู้เรียนลงมือปฏิบัติทักษะย่อย โดยไม่มีการสาธิตหรือมีแบบอย่างให้ดู หากติดขัดจุดใด ผู้สอนควรให้คำชี้แนะ และช่วยแก้ไขจนกระทั่งผู้เรียนทำได้ เมื่อได้แล้วผู้สอนจึงเริ่มสาธิตทักษะย่อยส่วนต่อไป และให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อยนั้นจนทำได้ ทำเช่นนี้เรื่อยไปจนกระทั่งครบทุกส่วน

ขั้นที่ 4 ขั้นให้เทคนิควิธีการ เมื่อผู้เรียนปฏิบัติได้แล้ว ผู้สอนอาจแนะนำเทคนิควิธีการที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำงานนั้นได้ดีขึ้น เช่น ทำได้ประณีตสวยงามขึ้น ทำได้รวดเร็วขึ้น ทำได้ง่ายขึ้น หรือสิ้นเปลืองน้อยลง เป็นต้น

ขั้นที่ 5 ขั้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อยๆ เป็นทักษะที่สมบูรณ์ เมื่อผู้เรียนสามารถปฏิบัติแต่ละส่วนได้แล้ว จึงให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อยๆ ต่อเนื่องกันตั้งแต่ต้นจนจบ และฝึกปฏิบัติหลายๆ ครั้ง จนกระทั่งสามารถปฏิบัติทักษะที่สมบูรณ์ได้อย่างชำนาญ

3.4 ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนตามรูปแบบผู้เรียนจะสามารถปฏิบัติทักษะได้เป็นอย่างดี มีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติ ได้แก่ ชั้นสาธิต ชั้นแนะนำ ชั้นการรับรู้ ชั้นเตรียมความพร้อม ชั้นตอบสนอง ชั้นกระทำ ชั้นประยุกต์ใช้ และชั้นสร้างสรรค์ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส (Davies) ประกอบด้วย ชั้นที่ 1 ชั้นสาธิตทักษะหรือการกระทำ ชั้นที่ 2 ชั้นสาธิตและให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ชั้นที่ 3 ชั้นให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ชั้นที่ 4 ชั้นให้เทคนิควิธีการ และชั้นที่ 5 ชั้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อยเป็นทักษะที่สมบูรณ์

3. การวัดผลทักษะปฏิบัติ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2544, หน้า 7) ได้กล่าวว่า การวัดผลงานด้านทักษะปฏิบัติมีหลายลักษณะ ได้แก่

1. การประเมินทักษะปฏิบัติ เป็นการประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนในการประยุกต์ความรู้และทักษะต่างๆ มาใช้ในการปฏิบัติงาน
2. การประเมินตามสภาพจริง เป็นการประเมินความสามารถของผู้เรียน จากงานที่ให้ปฏิบัติจริงหรือในสภาพที่เป็นจริงเพื่อพิจารณาว่าผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานที่กำหนดได้ดีเพียงใดและปฏิบัติได้อย่างไร
3. การประเมินจากแฟ้มสะสมงาน เป็นการประเมินที่เน้นความสำเร็จของผู้เรียน จากงานที่ผู้เรียนเก็บรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบในแฟ้ม กล่อง หรือกระเป๋า แล้วแต่ลักษณะของงาน เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสามารถ เจตคติ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในเนื้อหาวิชาต่างๆ

สำหรับขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวัดผลงานด้านทักษะปฏิบัติ มีดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตร เพื่อพิจารณาจุดมุ่งหมายของหลักสูตรว่ามุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในด้านใด
2. กำหนดลักษณะของงานที่จะประเมิน
3. กำหนดเงื่อนไขต่างๆ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานที่ต้องการได้
4. สร้างเครื่องมือ
5. กำหนดวิธีการให้คะแนน

พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2549, หน้า 236-240) ได้กล่าวถึง การสร้างแบบสังเกตว่าเป็นวิธีที่นิยมกันมาก โดยเฉพาะครูหรือบุคคลที่ทำหน้าที่ในการวัดผลการศึกษา การสังเกตเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในลักษณะของการเฝ้าดู ศึกษาเหตุการณ์ ปรากฏการณ์ เพื่อให้เข้าใจธรรมชาติของสิ่งที่สังเกตหรือพฤติกรรมของสิ่งที่ต้องการศึกษา อาจจะเป็นลักษณะบุคลิกภาพ การใช้คำพูด ภาษาท่าทาง กิจกรรม ทักษะและความสามารถ

และสภาพแวดล้อม ข้อมูลจะถูกต้องเพียงใดขึ้นอยู่กับสิ่งที่สังเกต ผู้สังเกต และผู้ถูกสังเกต โดยใช้แบบสังเกตเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับแบบสังเกต ซึ่งเป็นเครื่องมือที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการสังเกตในสิ่งที่สังเกตได้ จะต้องดำเนินการบันทึกรายละเอียดของข้อเท็จจริงทันที เพื่อป้องกันการลืม โดยเครื่องมือที่ใช้ในการบันทึกข้อมูลจากการสังเกต มีดังนี้

1. แบบบันทึกหรือตารางจดบันทึก เป็นแบบบันทึกข้อมูลโดยจัดทำในรูปตาราง เพื่อให้สะดวกต่อการบันทึก

2. แบบตรวจสอบรายการ เป็นแบบบันทึกการสังเกตที่มีการกำหนดรายการ หรือสิ่งที่ต้องการสังเกตไว้ล่วงหน้า แล้วให้ผู้สังเกตบันทึกสิ่งที่เกิดขึ้น หรือไม่เกิดขึ้นตามรายการที่กำหนดไว้ และอาจบันทึกข้อมูลเพิ่มเติมด้วยก็ได้

3. แบบประมาณค่า เป็นแบบประเมินคุณลักษณะของสิ่งที่ประเมินที่ได้จากการสังเกต ซึ่งโดยทั่วไปจะเป็นการประเมินค่าแบบให้คะแนน

ประเภทของการสังเกต แบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. การสังเกตแบบมีโครงสร้าง (structured observation) เป็นการสังเกตที่ได้กำหนดเรื่องราวหรือขอบเขตเนื้อหาไว้ล่วงหน้าแน่นอนว่าจะสังเกตพฤติกรรมหรือปรากฏการณ์อะไรบ้าง มีการเตรียมเครื่องมือที่จะใช้ในการสังเกตไว้ล่วงหน้า และจะสังเกตเฉพาะข้อมูลหรือเรื่องราวที่กำหนดไว้เท่านั้น

2. การสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง (unstructured observation) เป็นการสังเกตที่ไม่มีการกำหนดเรื่องราวหรือขอบเขตของเนื้อหาไว้ล่วงหน้า เป็นการสังเกตอย่างอิสระ ผู้สังเกตจะสังเกตอย่างคร่าวๆ การสังเกตวิธีนี้จะมีความยุ่งยากในการวิเคราะห์ข้อมูลการแยกประเภทข้อมูล ซึ่งเหมาะสำหรับการสังเกตในเรื่องต่างๆ ไป ที่ยังไม่มีความชัดเจนและเหมาะสมสำหรับผู้ที่ยังไม่มีความรู้ในเรื่องนั้นๆ เพียงพอที่จะวางหลักเกณฑ์หรือโครงสร้างในการสังเกต

สรุปได้ว่า การวัดผลด้านทักษะปฏิบัติ เป็นการวัดความรู้ความสามารถจากการปฏิบัติงานหรือการประเมินตามสภาพจริงหรือการประเมินจากแฟ้มสะสมงาน การสร้างเครื่องมือวัดทักษะปฏิบัติ เริ่มจากการศึกษาหลักสูตร กำหนดลักษณะงานและเงื่อนไข สร้างเครื่องมือ และกำหนดวิธีการให้

ความพึงพอใจ

1. ความหมายของความพึงพอใจ

นักการศึกษาและนักวิชาการได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ ดังนี้

อเนก สุวรรณบัณฑิต, และภาสกร อุดลพัฒน์กิจ (2548, หน้า 169) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นระดับของความรู้สึกในทางบวกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นพฤติกรรมการแสดงออกในทางบวกของบุคคลที่เกิดจากการประเมินความแตกต่างระหว่างสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่ได้รับจริงใน

สถานการณ์อันหนึ่งอันใด ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตาม ปัจจัยแวดล้อมและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

สุดาพร กุณทลบุตร (2550, หน้า 9) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ถ้าบุคคลหนึ่งได้มองเห็นช่องทางหรือโอกาสจะสามารถสนองแรงจูงใจที่ตนมีอยู่แล้วก็จะทำให้ความพึงพอใจของเขาดีขึ้นหรืออยู่ในระดับสูง

จิตตินันท์ นันทไพบูลย์ (2551, หน้า 65) ได้กล่าวว่า ความรู้สึกที่เกิดจากความต้องการของบุคคลได้รับการตอบสนองตามที่คาดหวังไว้จะก่อให้เกิดความพึงพอใจ จะแสดงออกถึงความรู้สึกชอบ เห็นด้วย ประทับใจแต่ในทางกลับกันถ้าได้รับการตอบสนองไม่ตรงสิ่งที่คาดหวังไว้ก็จะเกิดความไม่พึงพอใจแสดงความรู้สึกไม่ชอบ ไม่เห็นด้วย

กูด (Good, 1973, p.161) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง สภาพหรือระดับความพึงพอใจที่เป็นผลมาจากความสนใจและเจตคติของบุคคลที่มีต่องาน

แอปเปิลไวท์ (Applewhite, 1996, p.8) มีความเห็นว่า ความพึงพอใจเป็นเรื่องของบุคคลโดยเห็นว่า ความพึงพอใจในการทำงานมีความหมายรวมถึงการยอมรับในสภาพแวดล้อมทางกายภาพของที่ทำงานด้วย เช่น การมีความสุขกับการทำงานที่มีเพื่อนร่วมงานที่เข้ากันได้ การมีเจตคติที่ดีต่องาน และความพึงพอใจเกี่ยวกับรายได้

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจสรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ระดับความรู้สึกนึกคิดต่อการปฏิบัติกิจกรรมตามเป้าหมายจนประสบผลสำเร็จ

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

นักการศึกษาได้กล่าวถึงทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจไว้ดังนี้

เฮอส์เบอร์ก (Herzberg, 1959, pp.113-115) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีที่เป็นมูลเหตุที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ เรียกว่า The motivation hygiene theory ทฤษฎีนี้ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน 2 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยกระตุ้น (motivation actors) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับการงานซึ่งมีผลก่อให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน เช่น ความสำเร็จของงาน การได้รับการยอมรับนับถือ ลักษณะของงาน ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน

2. ปัจจัยค้ำจุน (hygiene factors) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในการทำงาน และมีหน้าที่ให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในการทำงาน เช่น เงินเดือน โอกาสที่จะก้าวหน้าในอนาคต สถานะของอาชีพ สภาพการทำงาน เป็นต้น

แมคเกรเกอร์ (McGregor, 1960, pp.33-58) ได้ศึกษาธรรมชาติของมนุษย์และได้อธิบายลักษณะของมนุษย์ว่ามี 2 ประเภท คือ

1. คนประเภทเอ็กซ์ (X) มีลักษณะ ดังต่อไปนี้

1.1 มีสัญชาตญาณที่จะหลีกเลี่ยงการทำงานทุกอย่างเท่าที่จะทำได้

1.2 มีความรับผิดชอบน้อย

- 1.3 ชอบให้สั่งการ
- 1.4 ไม่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปรับปรุงองค์กร
- 1.5 ปราศรณให้ตอบสนองความต้องการด้านร่างกายและความปลอดภัย
2. คนประเภทวาย (Y) มีลักษณะ ดังต่อไปนี้
 - 2.1 ชอบทำงาน เห็นว่าการทำงานเป็นของสนุก เหมือนการเล่นหรือพักผ่อน
 - 2.2 มีความรับผิดชอบในการทำงาน
 - 2.3 มีความทะเยอทะยานและกระตือรือร้น
 - 2.4 สั่งการตนเอง และสามารถควบคุมตนเองได้
 - 2.5 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปรับปรุงและองค์การพัฒนาวีการทำงาน
 - 2.6 ปราศรณาด้านเกียรติยศ ชื่อเสียง ความสมหวังในชีวิต

มาสโลว์ (Maslow, 1970, pp.69-80) ได้เสนอทฤษฎีลำดับขั้นของความต้องการ (hierarchy of needs) นับว่าเป็นทฤษฎีหนึ่งที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ซึ่งตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า “มนุษย์เรามีความต้องการอยู่เสมอไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อความต้องการได้รับการตอบสนองหรือพึงพอใจอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ความต้องการสิ่งอื่นๆ ก็จะเกิดขึ้นมาอีก ความต้องการของคนเราอาจจะซ้ำซ้อนกัน ความต้องการอย่างหนึ่งอาจยังไม่ทันหมดไป ความต้องการอีกอย่างหนึ่งอาจเกิดขึ้นได้” ความต้องการของมนุษย์มีลำดับขั้น ดังนี้

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (physiological needs) เป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เน้นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต ได้แก่ อาหาร อากาศ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยา รักษาโรค ความต้องการพักผ่อน ความต้องการทางเพศ
 2. ความต้องการปลอดภัย (safety needs) ความมั่นคงในชีวิตทั้งที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และอนาคต ความเจริญก้าวหน้า อบอุ่นใจ
 3. ความต้องการทางสังคม (social needs) เป็นสิ่งจูงใจที่สำคัญต่อการเกิดพฤติกรรม ต้องการให้สังคมยอมรับตนเองเข้าเป็นสมาชิก ต้องการความเป็นมิตร ความรักจากเพื่อนร่วมงาน
 4. ความต้องการมีฐานะ (esteem needs) มีความอยากเด่นในสังคมมีชื่อเสียง อยากให้บุคคลยกย่องสรรเสริญตนเอง อยากมีความเป็นอิสระเสรีภาพ
 5. ความต้องการที่จะประสบผลสำเร็จในชีวิต (self-actualization needs) เป็นความต้องการในระดับสูง อยากให้ตนเองประสบความสำเร็จทุกอย่างในชีวิต ซึ่งเป็นไปได้ยาก
- สกอตต์ (Scott, 1970, p.124) ได้กล่าวว่า ความคิดในเรื่องการจูงใจให้เกิดความพึงพอใจต่อการทำงานที่จะให้ผลในเชิงปฏิบัติ มีลักษณะดังนี้
1. งานควรมีส่วนสัมพันธ์กับความปรารถนาส่วนตัวและมีความหมายสำหรับผู้ทำ
 2. งานนั้นต้องมีการวางแผนและวัดความสำเร็จได้ โดยใช้ระบบการทำงาน และการควบคุมที่มีประสิทธิภาพ

3. เพื่อให้ได้ผลในการสร้างสิ่งจูงใจภายในเป้าหมายของงาน จะต้องมิลักษณะดังนี้

- 3.1 คนทำงานมีส่วนในการตั้งเป้าหมาย
- 3.2 ผู้ปฏิบัติได้รับทราบผลสำเร็จในการทำงานโดยตรง
- 3.3 งานนั้นสามารถทำให้สำเร็จได้

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีความพึงพอใจ สรุปได้ว่า ความพึงพอใจเกิดจากความต้องการด้านร่างกาย ด้านความปลอดภัย ด้านสังคม ความมีฐานะและความสำเร็จในชีวิต ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนถ้าต้องการให้เกิดความพึงพอใจกับผู้เรียน ต้องคำนึงถึงความต้องการ และความสนใจตามวัยของผู้เรียน

3. ความสำคัญของความพึงพอใจ

นักการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของความพึงพอใจไว้ดังนี้

สุรียา พุฒพวง (2547, หน้า 3) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของความพึงพอใจว่า การที่บุคคลมีความพึงพอใจต่อสิ่งใดนั้นจะมีผลทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมดังนี้

1. มีความเอาใจใส่ต่องาน ขยันติดตามผลงานที่ได้รับมอบหมายอยู่เสมอ เมื่อพบข้อบกพร่องเสียหายก็พยายามแก้ไขหรือชี้แจงให้ผู้บังคับบัญชาทราบ
2. เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ยอมเสียสละเวลา และความสุขส่วนตัวเพื่องานโดยไม่ต้องชักชวนหรือขอร้อง
3. มีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ไม่แตกแยกเป็นกลุ่มเป็นพวก
4. ไม่ขาดหรือหยุดงานโดยไม่จำเป็น มีความสบายใจที่ได้ทำงานและอยู่ร่วมกับเพื่อนร่วมงาน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548, หน้า 122) ได้ให้ความสำคัญเรื่อง ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมีดังนี้

1. การรับรู้ปัจจัยต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจงานทำให้หน่วยงานสามารถนำไปใช้ในการสร้างปัจจัยเหล่านี้ ให้เกิดประโยชน์ต่อการทำงาน
2. ความพึงพอใจในการทำงานย่อมจะทำให้แต่ละบุคคลมีความตั้งใจในการทำงาน ลดการขาดงานการลางานการมาทำงานสายและการขาดความรับผิดชอบที่มีต่องาน
3. ความพึงพอใจในการทำงานเป็นการเพิ่มผลผลิตของบุคคลทำให้องค์การมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้บรรลุเป้าหมายขององค์การ

บลูม (Bloom, 1976, pp.72-74) ได้กล่าวว่า ถ้าสามารถจัดให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมตามที่ตนต้องการ ก็จะคาดหวังได้แน่นอนว่านักเรียนทุกคนได้เตรียมใจสำหรับกิจกรรมที่ตนเองเลือกนั้นด้วยความกระตือรือร้น พร้อมทั้งความมั่นใจ เราสามารถสังเกตเห็นความแตกต่างของความพร้อมทางด้านจิตใจได้ชัดเจน จากการปฏิบัติของนักเรียนต่องานที่เป็นวิชาบังคับกับวิชาเลือก หรือจากสิ่งนอกโรงเรียนที่นักเรียนอยากเรียน เช่น เกม ดนตรีบางชนิด การขับรถยนต์ หรืออะไรบางอย่างที่นักเรียนอาสาสมัคร และตัดสินใจโดยเสรี ในการเรียนมีความ

กระตือรือร้น มีความพึงพอใจและมีความสนใจเมื่อเริ่มเรียนจะทำให้นักเรียนเรียนได้รวดเร็ว และประสบความสำเร็จสูง

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของความพึงพอใจ สรุปได้ว่า ความสำคัญของความพึงพอใจ จะส่งผลให้บุคคลมีความเอาใจใส่ต่องาน กระตือรือร้น เสียสละ สามัคคี รับผิดชอบ มีคุณธรรม ประสบผลสำเร็จได้รวดเร็ว และทำให้องค์กรเกิดการพัฒนาก้าวหน้า

4. การสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ

การสร้างเครื่องมือวัดความพึงพอใจที่มีคุณภาพเพื่อกระตุ้นให้ได้ความรู้สึกที่แท้จริงนั้นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบขั้นตอนตามแนวคิดของนักการศึกษาดังนี้

โยธิน ศันสนยุทธ (2530, หน้า 66-71) ได้กล่าวว่า เครื่องมือวัดความพึงพอใจวิธีที่ง่ายที่สุดก็คือ การถาม ซึ่งการศึกษาในระยะหลัง ๆ ที่ต้องมีผู้บอกข้อมูลจำนวนมากๆ มักใช้แบบสอบถาม ที่ใช้มาตราส่วนประมาณค่าแบบของลิเคิร์ต (Likert) ประกอบด้วยชุดของคำถาม และมีตัวเลือก 5 ตัว สำหรับเลือกตอบ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และคะแนนความพึงพอใจนั้นสามารถนำมาวิเคราะห์ได้ว่า บุคคลมีความพึงพอใจในด้านใดสูงและด้านใดต่ำ โดยใช้วิธีการทางสถิติ ซึ่งหากต้องการทราบข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรก็มีความจำเป็นที่จะต้องใช้แบบสอบถามที่มีข้อคำถามหลายข้อ เพื่อจะได้ครอบคลุมลักษณะต่างๆ ของงานทุกๆ ด้านขององค์กร และนอกจากการใช้แบบสอบถามแล้วอาจใช้วิธีการเขียนตอบแบบเสรีได้เช่นกัน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548, หน้า 70-71) กล่าวถึง วิธีการวัดความพึงพอใจว่าสามารถใช้วิธีการสำรวจเป็นเครื่องมือวัดก็ได้ ซึ่งมีวิธีการสำคัญอยู่ 4 วิธี คือ

1. การสังเกตการณ์ โดยผู้บริหารสังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงานจากการแสดงออก การฟังจากการพูด สังเกตจากการกระทำ แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตมาวิเคราะห์

2. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการวัดความพึงพอใจโดยการสัมภาษณ์จะต้องเผชิญหน้ากันเป็นส่วนตัวหรือสนทนากันโดยตรง แลกเปลี่ยนข่าวสารและความคิดเห็นต่างๆ ด้วยวาจา

3. การออกแบบสอบถาม เป็นวิธีที่นิยมกันมากโดยให้ผู้ปฏิบัติงานแสดงความคิดเห็นเป็นความรู้สึกลงในแบบทดสอบ การสร้างคำถามต้องพิจารณาอย่างดี เพื่อที่จะตั้งคำถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ได้ทั้งหมด และลักษณะของคำถามจะต้องให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจสมบูรณ์ครบถ้วน

4. การเก็บบันทึก เป็นการเก็บประวัติเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนในเรื่องเกี่ยวกับผลงาน การร้องทุกข์ การขาดงาน การลางาน การฝ่าฝืนระเบียบวินัยและอื่นๆ

ล้วน สายยศ, และอังคณา สายยศ (2543, หน้า 66-67) ได้กล่าวว่า เครื่องมือที่จะนำมาวัดความรู้สึกของบุคคล จะมีความเป็นปรนัย สะดวกในการสร้างและการนำไปใช้วัด และได้รับความนิยมก็คือ แบบสอบถาม ซึ่งสามารถสร้างได้ในลักษณะต่างๆ ดังนี้

1. การสร้างแบบเทอร์สโตน (Thurstone) เป็นลักษณะมีข้อความให้อ่านแล้วผู้ตอบ แสดงความคิดเห็นว่า มีความคิดเห็นเชิงบวก กลางหรือมีความเห็นเชิงลบโดยไม่มีตัวเลข

2. การสร้างแบบลิเคิร์ต (Likert) มีลักษณะเป็นข้อความที่แสดงความรู้สึก ซึ่งมี ลักษณะทางบวก ทางลบ หรือผสมกันก็ได้ โดยกำหนดค่าเป็นเชิงปริมาณในรูปของตัวเลข

3. การสร้างแบบออสกู๊ด (Osgood) มีลักษณะเป็นข้อความ โดยพิจารณาร่วมกับ คำตอบซึ่งเป็นคุณศัพท์ แล้วตอบพิจารณาว่าความรู้สึกของผู้ตอบโน้มเอียงไปทางใด

สมนึก ภัททิยธนี (2546, หน้า 37-41) ได้กล่าวว่าแบบสอบถามเป็นเครื่องมือชนิด หนึ่งที่นิยมใช้กันมาก เพราะเป็นวิธีการที่สะดวกที่สุดและสามารถวัดได้อย่างกว้างขวาง แบบสอบถามส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของคำถามเป็นชุดๆ โดยมีคำถามเป็นตัวกระตุ้นเร่งเร้าให้ บุคคลแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา ถือว่าเป็นเครื่องมือที่นิยมใช้วัดทางด้านจิตพิสัย (affective domain)

แบบสอบถามมีหลายชนิด แต่ละชนิดจะมีโครงสร้างหรือส่วนประกอบของ แบบสอบถามที่สำคัญ 3 ส่วน ได้แก่

1. คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม ส่วนแรกของการสอบถามจะเป็นคำชี้แจง โดย ระบุจุดมุ่งหมายและความสำคัญที่ให้ตอบแบบสอบถาม คำอธิบายลักษณะของแบบสอบถามและวิธี ตอบพร้อมยกตัวอย่างประกอบ และตอนสุดท้ายของคำชี้แจงควรกล่าวว่าจะขอบคุณล่วงหน้าพร้อม ระบุชื่อเจ้าของแบบสอบถามทุกครั้ง

2. สถานภาพทั่วไป ในส่วนนี้จะเป็นรายละเอียดส่วนตัวของผู้ตอบ เช่น อายุ ระดับ การศึกษา อาชีพ

3. ข้อคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมที่จะวัด ซึ่งอาจแยกเป็นพฤติกรรมย่อยๆ แล้วสร้าง ข้อคำถามวัดพฤติกรรมย่อยนั้นๆ ในส่วนนี้อาจจะเป็นแบบสอบถามชนิดรูปแบบเดียวหรือหลาย รูปแบบก็ได้

หลักการสร้างแบบสอบถาม มีดังนี้

1. ระบุจุดมุ่งหมายของแบบสอบถาม ผู้สร้างแบบสอบถามต้องระบุจุดมุ่งหมายของ แบบสอบถามให้ชัดเจนว่าจะนำแบบสอบถามไปใช้ในเรื่องใด เช่น เป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลของ การวิจัย หรือใช้เป็นเครื่องมือประเมิน

2. กำหนดประเด็นหลัก หรือพฤติกรรมที่จะวัดให้ครบถ้วนครอบคลุมว่าจะมี ประเด็นอะไรบ้าง ซึ่งสิ่งที่จะช่วยให้สร้างสามารถกำหนดประเด็นหลักได้ถูกต้อง ครบถ้วน ครอบคลุมนั้น ผู้สร้างจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในสาระ หรือทฤษฎี หรือโครงสร้างที่เกี่ยวข้องกับ เรื่องที่ต้องการวัด แล้วจำแนกออกเป็นประเด็นย่อยๆ

3. กำหนดชนิด หรือรูปแบบของแบบสอบถาม โดยเลือกให้เหมาะสมกับเรื่องที่จะวัด และลักษณะของกลุ่มผู้ตอบ

4. กำหนดข้อคำถาม โดยอาจจะกำหนดในเบื้องต้นว่าการสอบถามมีความยาวมากน้อยเพียงใด และกลุ่มประเด็นหลัก ประเด็นย่อยอย่างไรบ้าง โดยกำหนดสัดส่วน หรือน้ำหนักของแต่ละประเด็นซึ่งขึ้นอยู่กับแบบสอบถามว่ามีจุดเน้นในเรื่องอะไร มากน้อยเพียงใด แบบสอบถามควรมีจำนวนพอเหมาะไม่มากหรือน้อยเกินไป

5. สร้างข้อคำถามตามจุดมุ่งหมาย ชนิดหรือรูปแบบจำนวนข้อในประเด็นต่างๆ ที่กำหนดไว้ตามโครงสร้างของแบบสอบถาม

6. ตรวจสอบ แก้ไข ปรับปรุง แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนแรกตรวจสอบโดยผู้สร้างแบบสอบถามเอง เป็นการพิจารณาแก้ไขปรับปรุงคำถามตลอดจนเรียงลำดับข้อกระทงความจนเป็นที่พอใจ ตอนที่สอง ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ชำนาญการ

7. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ ควรนำไปทดลองกับกลุ่มที่มีลักษณะเหมือนหรือใกล้เคียงกับกลุ่มที่จะไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง เพียงจำนวนหนึ่ง

8. วิเคราะห์แบบสอบถาม โดยนำผลจากการทดสอบมาวิเคราะห์เพื่อหาคุณภาพและปรับปรุงแบบสอบถามในส่วนที่ยังบกพร่อง ซึ่งในขั้นนี้หากแบบสอบถามยังไม่มีคุณภาพเมื่อปรับปรุงแล้วควรนำมาทดลอง วิเคราะห์ และปรับปรุง จนกระทั่งได้แบบสอบถามที่มีคุณภาพจึงนำไปใช้จริง

แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) เป็นเครื่องมือที่ครูใช้ประเมินนักเรียน และนักเรียนใช้ในการประเมินหรือพิจารณาตนเองหรือสิ่งอื่นๆ ใช้ทั้งในการประเมินการปฏิบัติกิจกรรมทักษะต่างๆ และพฤติกรรมด้านจิตพิสัย เช่น เจตคติ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความสนใจ มุ่งให้ผู้ตอบประเมินข้อความที่ถามออกมาเป็นระดับเพียงคำตอบเดียวจากมาตราส่วนประมาณค่าที่มีระดับความเข้มตั้งแต่ 3 ระดับขึ้นไป

สรุปได้ว่า การวัดความพึงพอใจ ควรเลือกใช้แบบสอบถาม เพราะสามารถวัดด้านจิตพิสัยได้และสะดวกในการใช้ โดยหลักการสร้างแบบสอบถามต้องระบุจุดมุ่งหมาย กำหนดประเด็นหลัก รูปแบบ ข้อคำถาม สร้างตามจุดมุ่งหมาย ตรวจสอบ แก้ไข ปรับปรุง ทดลองใช้และหาคุณภาพสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการวัดความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรสาระเพิ่มเติม เรื่อง การทอพรหมเช็ดเท้า กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดชัยนาทจึงเลือกใช้แบบสอบถามความพึงพอใจต่อหลักสูตร เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ของลิเคิร์ต (Likert) แบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

สง่า แดงวงษ์ (2552) การพัฒนาหลักสูตร เรื่อง การทอผ้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านหนองกระทุ่ม สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี มีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร พบว่า สถานศึกษาดำเนินการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายทางการศึกษาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 โดยยึดแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งให้นักเรียนได้เรียนทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ 2) การพัฒนาหลักสูตร พบว่า หลักสูตร ประกอบด้วยหลักการ จุดหมาย คำอธิบายรายวิชา โครงสร้าง เนื้อหาสาระ เวลาเรียน แผนการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล 3) การทดลองใช้หลักสูตร เมื่อนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับนักเรียน โดยประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประเมินผลงานผ้าทอของนักเรียน และประเมินเจตคติต่อการเรียน 4) การประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การประเมินผลงานผ้าทอของนักเรียนโดยภาพรวม ผลงานของนักเรียนอยู่ในระดับคุณภาพดี และประเมินเจตคติต่อการเรียน โดยภาพรวมนักเรียนมีเจตคติต่อการเรียนตามหลักสูตรการทอผ้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านหนองกระทุ่มโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ศิริรัตน์ เกิดศิริ (2552) การพัฒนาหลักสูตรงานจักสานของเล่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 มีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลศึกษาข้อมูลพื้นฐานพบว่า จากนโยบายของหน่วยงานต่างๆ ต้องการให้สถานศึกษา องค์กรต่างๆ ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้ตรงกับความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน 2) ผลการพัฒนาหลักสูตร พบว่า ได้หลักสูตรซึ่งประกอบด้วยความสำคัญ วิสัยทัศน์ หลักการ จุดหมาย ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล แผนการจัดการเรียนรู้ 3) ผลการทดลองใช้หลักสูตรงานจักสานของเล่น นักเรียนมีความรู้ สนใจ ตั้งใจ สามารถปฏิบัติงานจักสานของเล่นได้อย่างมีความสุข สนุกสนาน หลักสูตรสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น 4) ผลการประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านทักษะในการปฏิบัติงานร่วมกันพบว่านักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี และด้านเจตคติ พบว่า นักเรียนมีเจตคติต่อการเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด

เยาวรัตน์ เชี่ยวชาญ (2552) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องข้าวไทยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดสุพรรณบุรี มีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร พบว่า สถานศึกษาดำเนิน

ให้สอดคล้อง กับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงของตนเอง และท้องถิ่น²⁾ ผลการพัฒนาหลักสูตร พบว่า หลักสูตร ประกอบด้วย หลักการ วิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะความสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด คำอธิบายรายวิชา โครงสร้าง ขอบข่ายเนื้อหา เวลาเรียน กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และแผนการจัดการเรียนรู้³⁾ ผลการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า นักเรียนมีความกระตือรือร้น สนใจและตั้งใจเรียนมาก บรรยากาศในการเรียนสนุกสนาน ครูจัดกิจกรรมที่หลากหลาย โดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ นักเรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ดี 4) ผลการประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตรพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนมีความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรม ห้วนข้าว และแปรรูปข้าวในระดับดีมาก และพบว่ามีเจตคติต่อข้าวไทยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ชัยรัตน์ แดงวงษ์ (2552) การพัฒนาหลักสูตรการสานพัดด้ามจิวจากผิวไม้ไผ่ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 มีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร จำนวน 4 ขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาควรจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น การจัดการศึกษาให้สนองนโยบายในการจัดการศึกษาของหน่วยงานทางราชการ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง รวมทั้งเป็นผู้อนุรักษ์และสืบสานการสานพัด²⁾ ผลการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย หลักการและจุดหมาย โครงสร้าง ขอบข่ายเนื้อหา เวลาเรียน แผนการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล 3) ผลการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า นักเรียนมีความสนใจ ตั้งใจปฏิบัติกิจกรรม สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้และสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น⁴⁾ ผลการประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การประเมินผลงานสานพัดของนักเรียน พบว่าผลงานของนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับคุณภาพดี ส่วนการประเมินด้านเจตคติ พบว่า นักเรียนมีเจตคติต่อการเรียนตามหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ชนภรณ์ โกพัฒน์ตา (2552) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรสาระเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานและเทคโนโลยี เรื่อง เครื่องดื่มจากพืชสมุนไพรท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มแก้อุพรรณิการ์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า หน่วยงานต่างๆ มีนโยบายให้สถานศึกษาองค์กร ชุมชนสร้างจิตสำนึกร่วมกันโดยจัดทำหลักสูตรสาระเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับบริบทของสังคม และส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข 2) ผลการพัฒนาหลักสูตร (ฉบับร่าง) ได้หลักสูตรสาระเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง เครื่องดื่มจากพืชสมุนไพรท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มแก้อุพรรณิการ์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี 3) ผลการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า นักเรียนมีความสนใจ

ในการเรียน และตั้งใจทำกิจกรรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ กล้าซักถาม กล้าแสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างมีเหตุผล สืบเสาะหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ ทำงานเป็นกลุ่มและวางแผนแบ่งงานตามหน้าที่ที่รับผิดชอบ ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นแนวทางการทำงาน และปฏิบัติกิจกรรมอย่างมุ่งมั่น และ 4) ผลการประเมินและปรับปรุงหลักสูตร พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ ความเข้าใจ หลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการประเมินด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พบว่า ด้านความรับผิดชอบ ความขยัน ความอดทน ความเอื้อเฟื้อ ความร่วมมือ และรักการทำงาน อยู่ในระดับดีมาก ด้านทักษะกระบวนการทำงาน พบว่า นักเรียนทำงานเสร็จทันเวลาที่กำหนด อยู่ในระดับดีมาก การวางแผนการทำงาน ขั้นตอน การทำงาน และการรายงานหน้าชั้นเรียน อยู่ในระดับดี ผลการประเมินชิ้นงาน โดยภาพรวม พบว่า ความสะอาดของชิ้นงาน อยู่ในระดับดีมาก ความคิดสร้างสรรค์ สาระความรู้ และด้านความสวยงามของชิ้นงานอยู่ในระดับดี การประเมินด้านเจตคติต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยภาพรวม พบว่า หลักสูตร เรื่อง เครื่องดื่มจากพืชสมุนไพรท้องถิ่น เป็นหลักสูตรที่ดีของโรงเรียนอีกหลักสูตรหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนให้มีทักษะการทำงาน การปฏิบัติจริง ขั้นตอนการทำงาน การนำความรู้ไปใช้พัฒนาอาชีพเสริมได้ในอนาคต รู้จักการคิดหาต้นทุน กำไร และการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข

หอมไกร มีมะจำ (2552) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การสานกระติบข้าวจากไม้ไผ่สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเพี้ยชำพูวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ปกครองและนักเรียนเห็นด้วยกับการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง การสานกระติบข้าวจากไม้ไผ่มาใช้ในการจัดการเรียนรู้และพร้อมที่จะสนับสนุนในเรื่องวัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณและวิทยากรท้องถิ่น ซึ่งได้พัฒนาหลักสูตรที่มีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยใช้การเรียนรู้ แบบการบรรยาย การสาธิต และการทดลองปฏิบัติ มีการวัดและประเมินผลวัดทั้งด้านความรู้และการปฏิบัติ ซึ่งมีสาระการเรียนรู้ 9 หน่วย และใช้เวลาเรียน 18 ชั่วโมง 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยีสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเรื่อง การสานกระติบข้าวจากไม้ไผ่ ผ่านเกณฑ์ 80/80 ทั้งด้านความรู้ คุณลักษณะในการทำงาน และทักษะการปฏิบัติงาน และ 3) ผู้ปกครองนักเรียน นักเรียนและภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรที่สร้างขึ้น โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

โรจน์ อ่อนสำลี (2552) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การทำผลิตภัณฑ์ตาลโตนด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในเขตพื้นที่การศึกษาชยันนาท ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การทำผลิตภัณฑ์จากตาลโตนด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในเขตพื้นที่การศึกษาชยันนาท มีองค์ประกอบด้านจุดประสงค์ของหลักสูตร ด้านเนื้อหาสาระ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดผล ด้านสื่อและอุปกรณ์ ซึ่ง

ผู้เชี่ยวชาญประเมินว่า มีความเหมาะสมในระดับมาก 2) มีความคิดเห็นของนักเรียนต่อการเรียนตามหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การทำผลิตภัณฑ์จากตาลโตนด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในเขตพื้นที่การศึกษาชยันนาท ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้านผลการเรียนรู้ มีความเหมาะสมในระดับมาก และ 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การทำผลิตภัณฑ์จากตาลโตนด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในเขตพื้นที่การศึกษาชยันนาท สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บานเย็น แก้วศรีสุข (2553) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง อาหารจากกล้วย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง อาหารจากกล้วย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีความเหมาะสมและองค์ประกอบของหลักสูตรมีความสอดคล้องกัน 2) นักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง อาหารจากกล้วย ที่พัฒนาขึ้นมีคะแนนหลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 26.88 คิดเป็นร้อยละ 89.58 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 และคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) นักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง อาหารจากกล้วย ที่พัฒนาขึ้น มีทักษะการปฏิบัติงานเฉลี่ยร้อยละ 92.15 และ 4) นักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี อาหารจากกล้วย ที่พัฒนาขึ้นมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด

มะลิวรรณ ศรีพันธ์ (2553) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การทอผ้าฝ้าย ย้อมโคลน กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6: การวิจัยแบบผสานวิธี ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การทอผ้าฝ้ายย้อมโคลน โดยใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีค่าเท่ากับ 88.53/85.60 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 2) ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การทอผ้าฝ้ายย้อมโคลน มีค่าเท่ากับ 0.73 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนร้อยละ 73 3) นักเรียนที่เรียนโดยใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การทอผ้าฝ้ายโคลน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การทอผ้าฝ้ายย้อมโคลนอยู่ในระดับมาก

นุพิศ อัครพิน (2553) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง ผ้าฝ้ายย้อมสีเปลือกไม้ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชาตุนารายณ์วิทยา โดยใช้การวิจัยแบบผสานวิธี ผลการวิจัยพบว่า 1)หลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบที่ครบถ้วน ซึ่งมีความสอดคล้องกัน ประกอบด้วย ความนำ วิสัยทัศน์ หลักการ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด

สาระการเรียนรู้ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ โครงสร้างเวลาเรียน การจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ผลการประเมินหลักสูตรท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก 2) หลักสูตรท้องถิ่นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.65/81.01 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80 และดัชนีประสิทธิผลของหลักสูตรท้องถิ่น เท่ากับ 0.7377 3) นักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรท้องถิ่น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้หลักสูตรท้องถิ่นโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก คือ ด้านเนื้อหา รูปแบบการเรียน สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล

2. งานวิจัยต่างประเทศ

วิกเทอร์ (Wither, 2000, p.2176) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดพื้นฐานทางการศึกษามีจุดประสงค์เพื่อพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่นของสถาบันการศึกษา YVLEI ซึ่งพบว่าทางโรงเรียนกับชุมชนทำให้เด็กเกิดความคิดโดยใช้ประสาทสัมผัสทุกส่วนจากตัวเด็กกับสิ่งแวดล้อมที่เขาอยู่ด้วย จัดหาโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชุมชน โดยการร่วมกันจัดระหว่างครู สมาชิกของชุมชน และนักเรียน ซึ่งผู้นำชุมชนจะจัดหาเนื้อหากิจกรรมการเรียนการสอนตามมาตรฐาน ซึ่งเป็นที่ยอมรับของโรงเรียน

แกลลาเกอร์ (Gallagher, 2005, abstract) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับหนังสือที่รวบรวมงานศิลปะหัตถกรรมไว้ในห้องสมุดวินเทอร์เทอร์ (Winterthur library) เนื่องจากห้องสมุดนี้ได้รวบรวมหนังสือเกี่ยวกับประวัติงานศิลปะหัตถกรรมของชนชาติอเมริกันไว้เป็นจำนวนมาก จุดมุ่งหมายส่วนหนึ่งก็เพื่อถ่ายทอดประเด็นด้านศิลปะหัตถกรรมไปยังเยาวชนของสหรัฐอเมริกา หนังสือด้านศิลปะหัตถกรรมเป็นที่นิยมในประเทศสหรัฐอเมริกาตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 จนถึงปัจจุบัน และเป็นที่ยอมรับว่าหนังสือนี้มีประโยชน์ในการศึกษา “วิธีการ” การผลิตศิลปะหัตถกรรมและกิจกรรมอื่น ๆ สำหรับเด็ก และเป็นการถ่ายทอด และปลูกฝังค่านิยม ตลอดจนความเคลื่อนไหวด้านสังคมและความคิดด้านวัฒนธรรม เกี่ยวกับศิลปะหัตถกรรม ให้กับเด็กอเมริกันในศตวรรษใหม่ด้วย นอกจากนี้ยังเป็นการเตรียมตัวเด็ก ให้พร้อมที่จะรับบทบาทในอนาคตในสังคมแห่งการบริโภคนี้ด้วย

แฮกกิง, สก็อต, และบารรัต (Hacking, Scott, & Barratt, 2007, abstract) ได้วิจัยหลักสูตรท้องถิ่นที่นักเรียนชาวอังกฤษเขียนเล่าเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของเด็ก ๆ เป็นบทความที่สำรวจ วิเคราะห์ลักษณะการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ดีขึ้น ซึ่งสมาคมทางวิทยาศาสตร์ได้ประชุมและลงความเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นที่จัดในโรงเรียน โดยเด็ก ๆ มีส่วนร่วม โดยมีจุดประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อให้เด็ก ๆ มีปฏิภิกิริยาโต้ตอบเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของเขา 2) เพื่อให้เด็ก ๆ มีความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของชีวิตกับหลักสูตรของโรงเรียน 3) โรงเรียนจะใช้สิ่งแวดล้อมของเด็ก ๆ มาสร้างเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรได้อย่างไร

เคนนอยเออร์ (Kenoyer, 2008, p.14) ได้สรุปงานวิจัยเรื่องการค้าและเทคโนโลยีในหุบเขาอินดัส (Indus Valley) โดยเน้นแนวคิดใหม่จากเมืองฮาร์ปพา ประเทศปากีสถาน งานวิจัยนี้กล่าวถึงงานฝีมือพิเศษที่เกิดขึ้น ณ ศูนย์กลางชุมชนเมืองที่เกิดขึ้นแห่งแรกชื่อฮาร์ปพา ประเทศปากีสถาน งานฝีมือเช่นงานจากเปลือกหอย เซรามิกส์ งานจากหินโมรา (agate) และ การทำลูกปัดจากหินสบู่เคลือบเงา มีมาตั้งแต่แรกเริ่มชุมชน คือประมาณ 3,300 ปีก่อนคริสตศักราช จนถึงก่อนสิ้นสุดยุคก่อนประวัติศาสตร์ จากการวิเคราะห์วัสดุ และแหล่งที่มา ตลอดจนสิ่งของในยุคนั้นทางกล้องจุลทรรศน์ พบว่าปัจจุบันยังมีการทำงานฝีมือประเภทเหล่านี้อยู่

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เป็นกลุ่มสาระที่ส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง สามารถนำความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิต การอาชีพ และเทคโนโลยี มาประยุกต์ใช้ในการทำงานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์และแข่งขันในสังคมไทย และสากล เห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ รักการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างพอเพียง และมีความสุขผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาหลักสูตรสาระเพิ่มเติม เรื่อง การทอพรหมเช็ดเท้า กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดชัยนาท ซึ่งสอดคล้องตามแนวคิดและหลักการในการพัฒนาหลักสูตรของนักการศึกษาทั้งในและต่างประเทศขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของทาบ (Taba, 1962, pp.11-13) 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) กำหนดจุดมุ่งหมาย 3) เลือกเนื้อหาการเรียนรู้ 4) จัดเนื้อหาการเรียนรู้ 5) เลือกประสบการณ์การเรียนรู้ 6) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ และ 7) ประเมินผลและวิธีการประเมินผล